

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำ
ในการกระจายรายได้ของประเทศไทย

Study of Poverty and Income Inequality in Thailand

สุพิชชา โชติกำจร
สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปี พ.ศ. 2564

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ในการกระจายรายได้ของประเทศไทย

Study of Poverty and Income Inequality in Thailand

สุพิชชา โชติกำจร สาขาเศรษฐศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ

งบประมาณส่วนตัว
ประจำปี พ.ศ. 2564

ชื่องานวิจัย	การศึกษาภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ในการกระจายรายได้ของประเทศไทย
ผู้วิจัย	นายสุพิชชา โชติกำจร
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีที่เสร็จวิจัย พ.ศ. 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย โดยวิธีดำเนินการวิจัยจะเป็นรูปแบบเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามาจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย (Socio-Economic Survey: SES) ในช่วง ปี พ.ศ.2541-2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และใช้แบบจำลองถดถอยเชิงเส้นในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 มีแนวโน้มลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรบางกลุ่มที่ยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง โดยเฉพาะคนจนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัตตานี นราธิวาส กาฬสินธุ์ และตาก ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดต่อเนื่องกันนานหลายปี และมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง ในขณะที่สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 นั้นมีแนวโน้มลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีปัญหาในเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เกิดขึ้น โดยพบว่า ยังมีช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนเกิดขึ้นอยู่มาก

นอกจากนี้ จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 พบว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานในประเทศเพิ่มขึ้น ก็จะมีผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง ดังนั้น ภาครัฐควรเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน และควรจัดสรรงบประมาณทางด้านสวัสดิการต่างๆ ลงไปให้แก่คนจนในพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง ในขณะที่ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ พบว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของไทยเพิ่มขึ้น ก็ยังทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่าง

เท่าเทียม แต่ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของรายจ่ายของรัฐบาล จะมีผลช่วยทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ลดลง

คำสำคัญ : ความยากจน, การกระจายรายได้, ความเหลื่อมล้ำ

Research Title	Study of Poverty and Income Inequality in Thailand
Author	Mr.Supitcha Chotikhamjorn
Major	Economics
	Phetchabun Rajabhat University. 2021

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the situation of poverty and Income Inequality in Thailand, 2) to study the factors affecting poverty in Thailand. And 3) to study the factors affecting Income Inequality in Thailand. The methodology focused on quantitative research. The study sample were secondary data from Thailand household socio-economic survey (SES) 1998-2019 in National Statistical Office and Office of The National Economic and Social Development Council. This research applied the linear regression model to analyze data.

The findings showed that the number of poor and the proportion of poor people in Thailand tends to decrease. However, There were still some people with chronic poverty. Especially the poor who lived in Mae Hong Son, Pattani, Narathiwat, Kalasin and Tak provinces with the highest proportion of poor people for many consecutive years and there is a serious problem of poverty. Moreover, the Income Inequality in Thailand has continued to decline. However, Thailand still has income inequality problems and there is an income gap between the rich and the poor.

In addition, factors affecting poverty in thailand depend on the increasing per capita income and education with statistically significance at 0.10 level. Therefore, the government should increase educational opportunities for the people and should allocate the welfare budget thoroughly to the poor in various areas. Furthermore, the Income Inequality in Thailand has continued to decline. However, Thailand still has income inequality problems and there is an income gap between the rich and the poor. In addition, factors affecting Income Inequality depend on the per capita income. Reflect that the increased income is not allocated equally to all

population groups. But the increase in government expenditure has reduced the income inequality.

Keywords : Poverty, Income Distribution, Inequality

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ เพราะได้รับการสนับสนุนจากคณะวิทยาการจัดการ และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พร้อมทั้งได้รับคำแนะนำจากคณาจารย์ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยฯ เป็นอย่างดี

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประเทศไทยในครั้งนี้ จะไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้เลย ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือและความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งนักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ที่คอยช่วยเหลือในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

สุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา คณบดีคณะวิทยาการจัดการ ที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ตลอดจน ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่เห็นถึงความสำคัญของงานวิจัย โดยให้โอกาสในการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะในด้านวิชาชีพของตนเอง เพื่อจะได้นำเอาผลงานวิจัยดังกล่าวไปใช้เพื่อขอเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการต่อไป

สุพิชชา โชติกำจร

29 พฤศจิกายน 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....	6
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	24
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	25
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 สถานการณ์และปัญหาความยากจนในประเทศไทย.....	27
4.2 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย.....	30
4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย.....	33
4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย.....	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	37
5.2 อภิปรายผล.....	39
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	41
บรรณานุกรม.....	43
ภาคผนวก.....	45
ประวัตินักวิจัย.....	47

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ราคาปัจจุบัน ของประเทศไทย ปี พ.ศ.2562.....	1
1.2 จำนวนคนยากจนของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558-2561.....	3
1.3 สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ ปี พ.ศ.2560.....	3
2.1 เครื่องชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).....	10
2.2 สัดส่วนรายได้เฉลี่ยของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by income) ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2558-2562.....	16
4.1 จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนของประเทศไทย จำแนกตามภาค ปี พ.ศ.2541-2562.....	28
4.2 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดหรือมีความยากจนหนาแน่นสูงที่สุด ปี พ.ศ.2550-2562.....	29
4.3 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้หรือค่าสัมประสิทธิ์จินี (Gini Coefficient) จำแนกตามภาค ปี พ.ศ.2541-2562.....	31
4.4 สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Decile by Income) ปี พ.ศ.2541-2562.....	32
4.5 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน ของประเทศไทย.....	34
4.6 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำ ของการกระจายรายได้ในประเทศไทย.....	35

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ระบบติดตามในการแก้ไขปัญหาความยากจน.....	13
2.2 เส้นโค้งลอเรนซ์ของประเทศไทย ปี พ.ศ.2562.....	17

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา มักจะมุ่งเน้นไปที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ของประเทศเป็นสำคัญ โดยจะมุ่งพิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของตัวเลขจีดีพี จะสะท้อนให้เห็นถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อพิจารณาตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพีของไทยดังตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยมีจีดีพีตามราคาตลาดคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 13,743,478 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 16,368,711 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2561 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ราคาปัจจุบัน ของประเทศไทย ปี พ.ศ.2562

หน่วย: ล้านบาท

สาขาเศรษฐกิจ	มูลค่า	
	พ.ศ.2558	พ.ศ.2561
ภาคการเกษตร	1,219,420	1,330,008
เกษตรกรรม ป่าไม้ และประมง	1,219,420	1,330,008
ภาคนอกการเกษตร	12,524,058	15,035,566
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	431,425	416,991
การผลิตอุตสาหกรรม	3,762,150	4,375,689
ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และเครื่องปรับอากาศ	343,430	422,127
การประปา การบำบัดน้ำเสีย การจัดการของเสีย	55,333	65,712
การก่อสร้าง	379,940	410,132
การค้าส่ง และการค้าปลีก ซ่อมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์	1,966,439	2,187,129
การขนส่งและการจัดเก็บ	779,135	864,556
กิจกรรมการบริการที่พัก และอาหาร	600,218	696,810
ข้อมูลและการสื่อสาร	327,394	337,483
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	1,037,966	1,120,954
กิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์	332,488	354,175

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

หน่วย: ล้านบาท

สาขาเศรษฐกิจ	มูลค่า	
	พ.ศ.2558	พ.ศ.2562
กิจกรรมทางวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	261,390	254,947
กิจกรรมการบริหารและสนับสนุนการบริการ	237,026	240,493
การบริหารและการป้องกันภาครัฐ ประกันสังคมภาคบังคับ	843,417	881,905
การศึกษา	594,280	651,316
กิจกรรมด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์	288,404	351,180
ศิลปะความบันเทิงและนันทนาการ	70,145	102,411
กิจกรรมการบริการอื่น ๆ	185,669	216,333
กิจกรรมของครัวเรือนในฐานะนายจ้าง	27,809	27,370
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)	13,743,478	16,365,574

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563)

แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับการพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาคน โดยจะต้องทำให้คนในประเทศมีความกินดีอยู่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐาน

ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยจะมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากตัวเลขจีดีพีที่เพิ่มขึ้น แต่จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ยังคงมีประชาชนภายในประเทศที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยากจน หากพิจารณาถึงตัวเลขจำนวนคนยากจนในประเทศไทยดังตารางที่ 1.2 จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยมีจำนวนคนยากจน เท่ากับ 4,847,195 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.21 ของประชากรทั้งประเทศ และได้เพิ่มขึ้นเป็น 6,683,000 คน ในปี พ.ศ.2561 หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.85 อีกทั้ง ยังพบว่า ประชากรกว่า 13.8 ล้านคน หรือร้อยละ 20.87 เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมีบัตรสวัสดิการของรัฐหรือบัตรคนจน (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2564) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศยังไม่อาจที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นได้

ตารางที่ 1.2 จำนวนคนยากจนของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558-2561

ปี พ.ศ.	จำนวนคนยากจน (คน)	สัดส่วนคนยากจน (ร้อยละ)
2558	4,847,195	7.21
2559	5,810,081	8.61
2560	5,324,807	7.87
2561	6,683,000	9.85

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562

หมายเหตุ: จำนวนคนยากจน หมายถึง จำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค

ต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศ

นอกจากนี้ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ได้นำมาซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำของกระจายรายได้ โดยยังมีช่องว่างระหว่างรายได้ของคนรวยกับคนจนเกิดขึ้นอยู่มาก หากพิจารณาข้อมูลสัดส่วนรายได้ของประชากรที่จำแนกตามระดับรายได้ดังตารางที่ 1.3 จะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ.2560 กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 (กลุ่มที่รวยที่สุด) มีรายได้สูงถึง ร้อยละ 51.12 ของรายได้รวมทั้งประเทศ เมื่อเทียบกับรายได้ของกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 (กลุ่มที่จนที่สุด) ที่มีรายได้เพียง ร้อยละ 5.03 ของรายได้รวมทั้งประเทศ สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เป็นอย่างมาก ซึ่งรายได้ถือเป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมตัวหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงความสามารถของคนในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรของสังคมเพื่อการดำรงชีวิต ดังนั้น การกระจายรายได้จึงเป็นตัวแปรที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่ง

ตารางที่ 1.3 สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ ปี พ.ศ.2560

กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ)
กลุ่ม 20% ที่ 1 (จนที่สุด)	5.03
กลุ่ม 20% ที่ 2	9.14
กลุ่ม 20% ที่ 3	13.70
กลุ่ม 20% ที่ 4	21.00
กลุ่ม 20% ที่ 5 (รวยที่สุด)	51.12
รวม	100.00

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาถึงภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย เพื่อจะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของประเทศไทยในปัจจุบัน อีกทั้ง จะทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ซึ่งจะนำมาสู่การเสนอแนะแนวทางในการลดหรือบรรเทาปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในสังคมไทย เพื่อให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และนำไปสู่การกระจายรายได้ที่ยั่งยืนในภาพรวมของสังคมไทย อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

- 1) ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดหรือบรรเทาปัญหาความยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประเทศไทย
- 2) นำเอาผลงานวิจัยที่ได้ไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระดับชาติ TCI ฐานที่ 1 หรือ 2
- 3) นำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปเผยแพร่ในรูปของรายงานการวิจัยให้แก่ นักศึกษา และผู้ที่สนใจในเรื่องของความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่
การวิจัยในครั้งนี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในประเทศไทย (Socio-Economic Survey: SES)
- 2) ขอบเขตด้านตัวแปร
2.1) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน ตัวแปรจะประกอบไปด้วย ตัวแปรสัดส่วนคนจน รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ

2.2) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ตัวแปรจะประกอบไปด้วย ตัวแปรค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค ผลัดกันทั้งหมดรวมภายในประเทศหรือจีดีพี รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร และรายจ่ายของรัฐบาล

3) ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างและระยะเวลา

2.1) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน จะเป็นการศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2549-2562

2.2) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ จะเป็นการศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2541-2562

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

คนจน หมายถึง ประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศ

สัดส่วนคนจน หมายถึง ร้อยละของประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศ

เส้นความยากจน หมายถึง เป็นเครื่องมือสำหรับใช้วัดภาวะความยากจน โดยคำนวณจากต้นทุนหรือมูลค่าในการได้มาซึ่งอาหาร และสินค้าบริการที่ไม่ใช่อาหาร ที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตขั้นต่ำของปัจเจกบุคคลเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม

ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค หมายถึง ตัวเลขที่ใช้ในการวัดความไม่เท่าเทียมในรูปของสัดส่วน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 โดยหากค่าสัมประสิทธิ์นี้ มีค่าเข้าใกล้ 1 มากเท่าไร แสดงว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ยังมีมากขึ้นเท่านั้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน

1) ความหมายของความยากจน

ความยากจน (Poverty) หมายถึง ความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาจากระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลว่ามีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ หรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม (สมชัย จิตสุชน, 2546) แต่อย่างไรก็ตาม ความยากจนไม่ได้จำกัดเฉพาะความขัดสนทางด้านเศรษฐกิจ หรือรายได้เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความยากจนเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขัดสนในหลายๆ ด้านที่มีผลทำให้ขาดศักยภาพในการดำรงชีวิต เช่น การขาดแคลนที่อยู่อาศัย การขาดโอกาสทางการศึกษา การขาดที่ดินทำกิน การขาดข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ในการประกอบอาชีพ การมีภาระพึ่งพาสูง และการขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการของภาครัฐ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

2) การวัดความยากจน

โดยทั่วไปแล้ว ในการวัดความยากจน จะใช้เส้นความยากจน (Poverty Line) ที่สร้างขึ้นเป็นเกณฑ์ในการจำแนกคนจนและคนไม่จน ซึ่งคำนวณได้จากต้นทุนหรือมูลค่าความต้องการอาหารและสินค้าอุปโภคที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ ดังนั้น คนจน จะหมายถึง บุคคลที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศ เนื่องจากมีงานศึกษาหลายงานที่ระบุว่า การวัดความยากจนในประเทศกำลังพัฒนาควรจะใช้ค่าใช้จ่ายเป็นตัววัดความยากจนมากกว่าการใช้รายได้ เนื่องจากการจัดเก็บข้อมูลรายได้ของครัวเรือนมักจะต่ำกว่าความเป็นจริงและมีความผันผวนมากกว่า ในขณะที่ครัวเรือนจะจดจำข้อมูลรายจ่ายได้แม่นยำกว่า และข้อมูลรายจ่ายก็สะท้อนถึงแบบแผนการบริโภคได้ดีกว่าอีกด้วย (Deaton and Grosh, 2000; สมชัย จิตสุชน, 2001, World Bank, 2009)

เส้นความยากจนของประเทศไทยนั้น จะได้มาจากการคำนวณของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยกตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ.2562 เส้นความยากจนของประเทศไทย มีค่าเท่ากับ 2,763 บาท หมายความว่า หากบุคคลใดมีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ต่ำกว่า 2,763 บาท ต่อเดือน หรือ 92.1 บาทต่อวัน จะถือว่าบุคคลนั้นเป็นคนจน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการวัดความยากจน อาจแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี ได้แก่ การวัดความยากจนเชิงสัมบูรณ์ การวัดความยากจนเชิงสัมพัทธ์ และการวัดความยากจนโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้ (รัชนิ โธอาจ, 2553; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

2.1) การวัดความยากจนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Poverty)

เป็นการพิจารณาความยากจนโดยใช้เกณฑ์แบบสัมบูรณ์ ซึ่งเป็นการกำหนดระดับความยากจนที่ชัดเจน โดยคำนวณความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของคนออกมาเป็นตัวเงิน ซึ่งได้กำหนดปริมาณเงินหรือรายได้ขั้นต่ำที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยจะใช้เส้นความยากจน (Poverty Line) เป็นเครื่องชี้วัดความยากจน และใช้เป็นเกณฑ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึง ระดับค่าครองชีพขั้นต่ำที่สุดที่มนุษย์จะยังชีพอยู่ได้ ดังนั้น บุคคลใดที่มีรายได้ต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจน จะถือว่าเป็นคนยากจน อย่างไรก็ตาม การหาเส้นความยากจนจะยึดหลักรายได้ที่เพียงพอต่อการบริโภคขั้นพื้นฐาน ซึ่งคำนวณจากต้นทุนหรือมูลค่าในการได้มาซึ่งอาหาร (Food) และสินค้าบริการในหมวดที่ไม่ใช่อาหาร (Non-food) ที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตขั้นต่ำของบุคคลเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำเส้นความยากจนของประเทศไทย

ในการวัดระดับหรือขนาดความยากจน วิธีที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับทั่วโลกก็คือ วิธีการวัดตามแบบของ Foster-Greer-Thorbecke (FGT) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้ (World Bank, 2009)

$$P_{\alpha} = \frac{1}{n} \sum_{y_i=1}^n \left(\frac{z - y_i}{z} \right)^{\alpha}$$

โดยที่ P_{α} คือ ค่าดัชนีความยากจนตามแบบของ FGT

y_i คือ รายได้หรือรายได้ต่อหัวของครัวเรือน i

n คือ จำนวนครัวเรือนทั้งหมด

z คือ เส้นความยากจน

α คือ ตัวแปรแสดงระดับการให้ความสำคัญต่อการกระจายรายได้
(ถ้าค่าต่ำ แสดงว่า ให้น้ำหนักของทุกครัวเรือนใกล้เคียงกัน
แต่ถ้าค่าสูง แสดงว่า ให้น้ำหนักแก่ครัวเรือนที่จนมากกว่า)

จากสูตรในการคำนวณหาค่าดัชนีความยากจนตามแบบของ FGT ข้างต้น สามารถนำไปคำนวณหาค่าดัชนีตัวชี้วัดความยากจนที่สำคัญได้อีก 3 ตัว ดังนี้

(1) สัดส่วนคนจน (Headcount Ratio หรือ Poverty Incidence) เป็นตัวชี้ให้เห็นสัดส่วนของประชากรหรือครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าระดับเส้นความยากจนที่กำหนดขึ้น โดยสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

$$P_0 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (y_i < z)$$

หรือเขียนในรูปง่ายๆ คือ

$$P_0 = \frac{n_p}{n}$$

โดยที่ P_0 คือ สัดส่วนคนจน

n_p คือ จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

n คือ จำนวนครัวเรือนทั้งหมด

(2) ดัชนีวัดช่องว่างความยากจน (Poverty Gap) เป็นตัวชี้วัดว่า คนจนเหล่านั้นมีระดับรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมากน้อยเพียงใด โดยเป็นการหาค่าเฉลี่ยช่องว่างระหว่างเส้นความยากจนกับรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของครัวเรือนยากจน ซึ่งสะท้อนว่าคนจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมากก็จะมี ความยากลำบากมากกว่า โดยสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

$$P_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{G_i}{z} \right)$$

$$G_i = (z - y_i) \times I(y_i < z)$$

โดยที่ P_1 คือ ดัชนีวัดช่องว่างความยากจน

G_i คือ ช่องว่างระหว่างรายได้และเส้นความยากจน

(3) ดัชนีความรุนแรงของความยากจน (Severity of Poverty) เป็นตัวชี้วัดภาวะการกระจายรายได้ในกลุ่มคนจนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน (ซึ่งมักใช้สำหรับเปรียบเทียบความรุนแรงของความยากจนระหว่างกลุ่มประชาชนในห้วงเวลาต่างกัน) เป็นการวัดที่พิจารณาให้ความสำคัญกับกลุ่มคนจนที่มีปัญหาความยากจนรุนแรงหรือมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมากๆ เพื่อบ่งชี้ภาวะการกระจายรายได้ในกลุ่มคนจนที่อยู่ใต้เส้นความยากจนโดยทำการถ่วงน้ำหนักมากให้กับค่าที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนมาก โดยสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

$$P_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{G_i}{z} \right)^2$$

โดยที่ P_2 คือ ดัชนีความรุนแรงของความยากจน

2.2 การวัดความยากจนเชิงสัมพัทธ์ (Relative Poverty)

การวัดความยากจนเชิงสัมพัทธ์หรือการวัดความยากจนเชิงเปรียบเทียบ จะเป็นการพิจารณาความยากจนโดยเปรียบเทียบมาตรฐานการดำรงชีวิตของครัวเรือนกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของสังคมโดยเฉลี่ย กล่าวคือ เป็นการเปรียบเทียบระดับรายได้ต่างๆ ของประชากรในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นเครื่องชี้สถานะการกระจายรายได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

(1) การเปรียบเทียบระดับรายได้ต่างๆ ของประชากรแต่ละกลุ่มว่ามีความแตกต่างในส่วนแบ่งของรายได้ทั้งหมดอย่างไร โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มๆ และกำหนดเป็นร้อยละ เช่น กลุ่มที่ 1 ร้อยละ 20 ของครัวเรือนที่อยู่ช่วงระดับรายได้ต่ำสุด ซึ่งเป็นครัวเรือนยากจนที่สุด กลุ่มที่ 2 ร้อยละ 20 ของครัวเรือนที่อยู่ในช่วงรายได้สูงขึ้นมา ถือว่ายากจนน้อยกว่า กลุ่มที่ 3 ร้อยละ 20 ของครัวเรือนที่อยู่ในช่วงรายได้สูงขึ้นมา ถือว่าฐานะปานกลาง กลุ่มที่ 4 ร้อยละ 20 ของครัวเรือนที่อยู่ในช่วงรายได้สูงขึ้นมา ซึ่งถือว่าฐานะดี และกลุ่มที่ 5 ร้อยละ 20 ของครัวเรือนที่อยู่ในช่วงรายได้สูงสุด ซึ่งถือว่าเป็นครัวเรือนที่รวยที่สุด

(2) การเปรียบเทียบรายได้ของคนจนกับรายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่าใครมีรายได้ที่ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศ

2.3 การวัดความยากจนโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.)

จากการวัดความยากจนทั้ง 2 วิธี ที่ผ่าน ได้แก่ การวัดความยากจนเชิงสัมบูรณ์ และการวัดความยากจนเชิงสัมพัทธ์หรือเชิงเปรียบเทียบ จะเป็นการวัดความยากจนในเชิงปริมาณ แต่การวัดความยากจนโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน จะเป็นการวัดความยากจนในเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน คือ ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นพื้นฐานของคนในครัวเรือนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่า คนควรจะมีคุณภาพชีวิตในแต่ละเรื่องอย่างไรในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ นอกจากนี้ ยังเป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของเครื่องชี้วัดว่า อย่างน้อยคนไทยควรจะมีระดับความเป็นอยู่ไม่ต่ำกว่าระดับไหนในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ และทำให้ประชาชนสามารถทราบได้ด้วยตนเองว่า ในขณะนี้คุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบคลุม รวมไปถึงหมู่บ้านหรือชุมชนอยู่ในระดับใด มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ครอบคลุม และสังคม ซึ่งเป็นนโยบายที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

โดยเครื่องชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มี 5 หมวด 31 ตัวชี้วัด ได้แก่ หมวดที่ 1 สุขภาพ มี 7 ตัวชี้วัด หมวดที่ 2 สภาพแวดล้อม มี 7 ตัวชี้วัด หมวดที่ 3 การศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด หมวดที่ 4 การมีงานทำและรายได้ มี 4 ตัวชี้วัด และหมวดที่ 5 ค่านิยม มี 8 ตัวชี้วัด (กรมพัฒนาชุมชน, 2559)

ตารางที่ 2.1 เครื่องชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

หมวดที่ 1 สุขภาพ มี 7 ตัวชี้วัด		
ที่	ตัวชี้วัด ปี พ.ศ.2560-2564	หน่วย
1	เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 2,500 กรัม ขึ้นไป	คน
2	เด็กแรกเกิด ได้กินนมแม่อย่างเดียวน้อย 6 เดือนแรกติดต่อกัน	คน
3	เด็กแรกเกิดถึง 12 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	คน
4	ครัวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน	ครัวเรือน
5	ครัวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างเหมาะสม	ครัวเรือน
6	คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี	คน
7	คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 30 นาที	คน
หมวดที่ 2 สภาพแวดล้อมมี 7 ตัวชี้วัด		
8	ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และบ้านมีสภาพคงทนถาวร	ครัวเรือน
9	ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี อย่างน้อยคนละ 5 ลิตรต่อวัน	ครัวเรือน
10	ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี อย่างน้อยคนละ 45 ลิตรต่อวัน	ครัวเรือน
11	ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ	ครัวเรือน
12	ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ	ครัวเรือน
13	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติอย่างถูกวิธี	ครัวเรือน
14	ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ครัวเรือน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	ตัวชี้วัด ปี พ.ศ.2560-2564	หน่วย
หมวดที่ 3 การศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด		
15	เด็กอายุ 3 - 5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน	คน
16	เด็กอายุ 6 -14 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	คน
17	เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า	คน
18	คนในครัวเรือนที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มีงานทำ ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ	คน
19	คนอายุ 15 - 59 ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้	คน
หมวดที่ 4 การมีงานทำและรายได้ มี 4 ตัวชี้วัด		
20	คนอายุ 15 - 59 ปี มีอาชีพและรายได้	คน
21	คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพและรายได้	คน
22	รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนต่อปี	บาท
23	ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน	ครัวเรือน
หมวดที่ 5 ค่านิยม มี 8 ตัวชี้วัด		
24	คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา	คน
25	คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่	คน
26	คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	คน
27	ผู้สูงอายุ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	คน
28	ผู้พิการ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	คน
29	ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	คน
30	ครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น	ครัวเรือน
31	ครอบครัวมีความอบอุ่น	ครัวเรือน

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน (2559)

3) การแก้ไขปัญหาความยากจน

เป้าหมายของการแก้ไขปัญหาความยากจนก็คือ การทำคนจนหมดไปจากประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะขจัดความยากจนให้หมดไปจากประเทศ โดยการทำการตัวเลขคนยากจนเป็น 0 คงจะไม่สามารถทำได้ เพราะตัวเลขคนจนก็คล้ายๆ กับระบบน้ำไหลเวียน กล่าวคือ เมื่อมีคนจนพ้นความยากจนไหลออกไป ก็มีคนจนหน้าใหม่ไหลเข้ามา หรือคนจนหน้าเดิมไหลย้อนกลับมายากจนใหม่ ซึ่งจะวนเวียนต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งรัฐบาลก็ได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน โดยใช้นโยบายและมาตรการต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน โครงการแก้ไขปัญหานี้สินเกษตรกร โครงการพัฒนาฝีมือแรงงาน โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และมาตรการช่วยเหลือค่าไฟฟ้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นอกจากการใช้นโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแล้ว รัฐบาลควรจะหาวิธีการหรือระบบติดตามที่จะสามารถช่วยในการประเมินผลการแก้ไขปัญหาความยากจนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการ ดังต่อไปนี้ (พงศนกร โกษากรณ์, 2562)

3.1) การเก็บข้อมูลเชิงลึกเป็นรายบุคคล

จากโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ผ่านมา สามารถช่วยให้รัฐบาลเห็นเป้าหมายของความยากจนได้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการเปิดให้ลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อย ทำให้ทราบถึงข้อมูลของคนจนเป็นรายบุคคลที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ โดยมีการตรวจสอบข้อมูลต่างๆ เช่น อายุ สัญชาติ รายได้ เงินฝาก ที่ดิน และบ้าน เป็นรายบุคคล จากหน่วยงานภาครัฐถึง 26 หน่วยงาน ซึ่งพบว่า ในจำนวนผู้มีรายได้น้อยที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 14.5 ล้านคน เป็นคนที่มีรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนประมาณ 10.8 ล้านคน ซึ่งอีกจำนวน 3.7 ล้านคน จะเป็นผู้มีรายได้น้อยที่ยังมีความเสี่ยงที่จะยากจนอยู่ โดยข้อดีของข้อมูลชุดนี้ก็คือ ทำให้รัฐบาลทราบว่าผู้มีรายได้น้อยจำนวน 14.5 ล้านคน เป็นบุคคลใดบ้าง หรือมีบุคคลใดที่มีรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน หรือสูงกว่าเส้นความยากจน และสิ่งที่ควรทำต่อไปก็คือ เพิ่มการเก็บข้อมูลของสมาชิกในครอบครัวมาด้วย และเพิ่มเกณฑ์ให้เข้มข้นมากขึ้น เพื่อให้การจ่ายเงินอุดหนุนให้กับผู้ที่ไม่ควรได้รับหรือผู้ที่ไม่ได้ยากจนอย่างแท้จริง (Inclusion Error) ลดลง

3.2) การเชื่อมข้อมูลให้มีพลังมากขึ้นในการทำนโยบาย

หากมีการเชื่อมโยงกับข้อมูลต่างๆ ของผู้มีรายได้น้อย เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมในชุมชน (กชช.2ค.) เป็นต้น ก็จะทำให้รัฐบาลเห็นปัญหาในด้านต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้นในแต่ละกลุ่มคน ยกตัวอย่างเช่น จากจำนวนคนจน 10.8 ล้านคน หากบ้านของคนจนคนใดมีเด็กขาดนม มีคนพิการ มีคนขาดเงินออม หรือชุมชนใดขาดถนน ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร น้ำสะอาด การศึกษาภาคบังคับ และเข้าไม่ถึงบริการสาธารณสุข

เป็นต้น ดังนั้น เมื่อรัฐบาลเข้าถึงข้อมูลต่างๆ และเข้าใจปัญหา ก็จะทำให้การแก้ปัญหาความยากจนสำเร็จมากขึ้น

3.3) การทำระบบให้สามารถประเมินผลได้

ในการแก้ไขปัญหาคความยากจน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด รัฐบาลจะต้องทำการประเมินผลของการแก้ไขปัญหาคความยากจน กล่าวคือ จะต้องทำการตรวจสอบได้ว่า มีบุคคลใดบ้างมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือลดลง โดยแต่ละคนขาดรายได้เป็นจำนวนเท่าใดจึงจะมีรายได้ที่พ้นเส้นความยากจน ซึ่งจะต้องทำเป็นระบบปิดแบบปีต่อปี ถ้าหากไม่ทำเป็นระบบปิดก็จะทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ ยกตัวอย่างเช่น อาจเกิดคำถามขึ้นว่าทำไมคนจนจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกๆ ที่จำนวนคนจนในปีที่แล้วลดลง โดยเป็นเช่นนี้เพราะว่ามีคนจนหน้าใหม่โผล่เข้ามา ดังนั้น การทำให้ระบบสามารถตรวจสอบและติดตามคนจนได้ จะให้รัฐบาลทราบถึงจำนวนตั้งต้นของคนจนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายก่อนที่จะดำเนินการมาตรการแก้ไขความยากจน และทุกสิ้นปีรัฐบาลจะสามารถทราบได้ว่าคนที่พ้นความยากจนแล้ว ชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน และทำอาชีพอะไร โดยแสดงได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ระบบติดตามในการแก้ไขปัญหาคความยากจน

ที่มา: พงศนกร โภชากรณ์ (2562)

3.4) การจัดสวัสดิการให้ตรงตัวและไม่ต้องผ่านใคร

รัฐบาลจะต้องมีการบรรเทาภาระค่าใช้จ่าย และเพิ่มเบี้ยต่างๆ ให้กับคนยากจน หรือที่เรียกว่า นวัตกรรมสวัสดิการแห่งรัฐ (Protective Welfare) โดยเป็นการมุ่งเน้นการจัด

สวัสดิการตามสิทธิของประชาชนหรือสวัสดิการที่เน้นการคุ้มครอง การฝึกอาชีพและการอบรม เพื่อเพิ่มทักษะ โดยการจัดสวัสดิการอย่างแรกก็คือ การให้สวัสดิการต่างๆ ที่เป็นตัวเงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เช่น บรรเทาภาระค่าครองชีพเหมือนที่รัฐบาลกำลังทำอยู่ เบี้ยผู้พิการ เบี้ยเด็กแรกเกิด เบี้ยผู้สูงอายุ และอื่นๆ ซึ่งข้อดีก็คือ เงินจะเข้าบัตรพร้อมกันทุกคนและตรงเวลา โดยไม่มีการรั่วไหลไปไหน การให้สวัสดิการต่อมาก็คือ การฝึกอาชีพ ซึ่งจะเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยทำให้คนจนหลุดพ้นจากความยากจน โดยรัฐต้องจัดให้มีหลักสูตรการฝึกอาชีพอยู่ในพื้นที่ทุกจังหวัด และมีหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดมาทำงานร่วมกันอย่างเป็นบูรณาการ มีมาตรฐานเดียวกัน และเปิดสอนตลอดทั้งปี ซึ่งข้อดีก็คือ คนจนสามารถเข้ามาฝึกอาชีพในช่วงเดือนไหนก็ได้ เมื่อฝึกอาชีพแล้วก็ต้องทำงาน มีความต่อเนื่อง ไม่ซ้ำเกียจ ซึ่งรัฐก็ต้องช่วยสนับสนุน เช่น การให้สินเชื่อหรือสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ สถานที่ทำกิน และจัดหาตลาดหรือสถานที่ค้าขาย

3.5) การจัดสวัสดิการให้เหมาะสมกับกลุ่มคนและพื้นที่

จากโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัด และโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น รวมถึงอาชีพเดิมที่คนจนทำอยู่ มีผลอย่างมากที่ทำให้ต้องเผชิญกับความยากจนหรือด้อยโอกาส ยกตัวเช่น คนสูงอายุและคนพิการ หรือบ้านที่มีสมาชิกเป็นคนสูงอายุและคนพิการอยู่ด้วย จะมีโอกาสยากจนกว่าบ้านที่ไม่มี นอกจากนี้ จังหวัดที่มีเสาหลักทางเศรษฐกิจเป็นเกษตรกรรม จะมีสัดส่วนคนจนมากกว่าจังหวัดจังหวัดที่มีเสาหลักทางเศรษฐกิจเป็นอุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว ดังนั้น การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการที่อยู่คนเดียว หรืออยู่กับครอบครัวที่มีผู้เลี้ยงดู ควรมีความแตกต่างกัน เช่น การช่วยคนจนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน (เศรษฐกิจหลักของจังหวัดเป็นเกษตรกรรม) หรือ จังหวัดภูเก็ต (เศรษฐกิจหลักของจังหวัดเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) ควรมีความแตกต่างกัน ซึ่งกระบวนการทั้งหมดดังกล่าว จะเรียกว่า “เทลเลอร์เมด โพลีซี” แม้ดูจะยากในทางปฏิบัติ แต่ในทางทฤษฎีแล้ว หากทำได้อย่างเป็นระบบในทุกๆ ปี และได้รับงบประมาณในด้านนี้อย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ ก็น่าจะเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนได้

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้

1) ความหมายของการกระจายรายได้

การกระจายรายได้ (Income Distribution) หมายถึง การแบ่งสัณปันส่วนผลผลิตมวลรวมของประเทศ (GDP) ในหมู่ประชากรของประเทศ โดยใช้เป็นปัจจัยชี้วัดความเท่าเทียมทางสังคม ความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสมดุล โดยการกระจายรายได้ที่ดีและเป็นธรรมจะทำให้ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำลงได้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2558; สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2552)

อย่างไรก็ตาม ความหมายของการกระจายรายได้ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ความหมาย คือ การกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต และการกระจายรายได้ระหว่างบุคคล (รัชนี โตอาจ, 2553)

1.1) การกระจายรายได้ตามหน้าที่การผลิต (Functional of Factorial Income Distribution) หมายถึง การกระจายรายได้ไปยังเจ้าของปัจจัยการผลิต ได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิต ประเภทที่ดิน แรงงาน พุน และการประกอบการ โดยรายได้จะถูกจัดสรรไปยังเจ้าของปัจจัยการผลิต ประเภทต่างๆ มากน้อยแตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่แล้ว รายได้จะตกอยู่กับเจ้าของปัจจัยการผลิต ประเภททุน อย่างไรก็ตาม การกระจายรายได้ในความหมายดังกล่าวจะค่อนข้างไม่นิยมนำมาใช้ เนื่องจากไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้อย่างชัดเจน

1.2) การกระจายรายได้ระหว่างบุคคล หรือการกระจายรายได้ตามขนาด (Personal of Size Distribution of Income) หมายถึง การกระจายรายได้ของครัวเรือน โดยเรียงลำดับตาม ขนาดของรายได้จากกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดไปยังกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด จากนั้นก็คำนวณหารายได้รวม ของแต่ละกลุ่มเป็นร้อยละของรายได้รวมทั้งหมด

2) การวัดการกระจายรายได้

วิธีการวัดการกระจายรายได้ อาจแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี ได้แก่ การวัดโดยใช้ตาราง การกระจายรายได้ตามขนาดของรายได้ การวัดโดยใช้เส้นโค้งลอเรนซ์ และการวัดค่าสัมประสิทธิ์ จีนิ (รัชนี โตอาจ, 2553)

2.1) การวัดโดยใช้ตารางการกระจายรายได้ตามขนาดของรายได้

การวัดการกระจายรายได้ด้วยวิธีนี้ จะเริ่มจากการเรียงระดับรายได้ของครัวเรือน เป็นขั้นๆ จากกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดไปยังกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด แล้วดูว่าแต่ละขั้นมีสัดส่วนประชากร จำนวนเท่าไร และมีสัดส่วนรายได้เท่าไร โดยคิดเป็นร้อยละเท่าไรของรายได้รวมทั้งหมด โดยวิธีการ ดังกล่าว จะทำให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งสามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 2.2

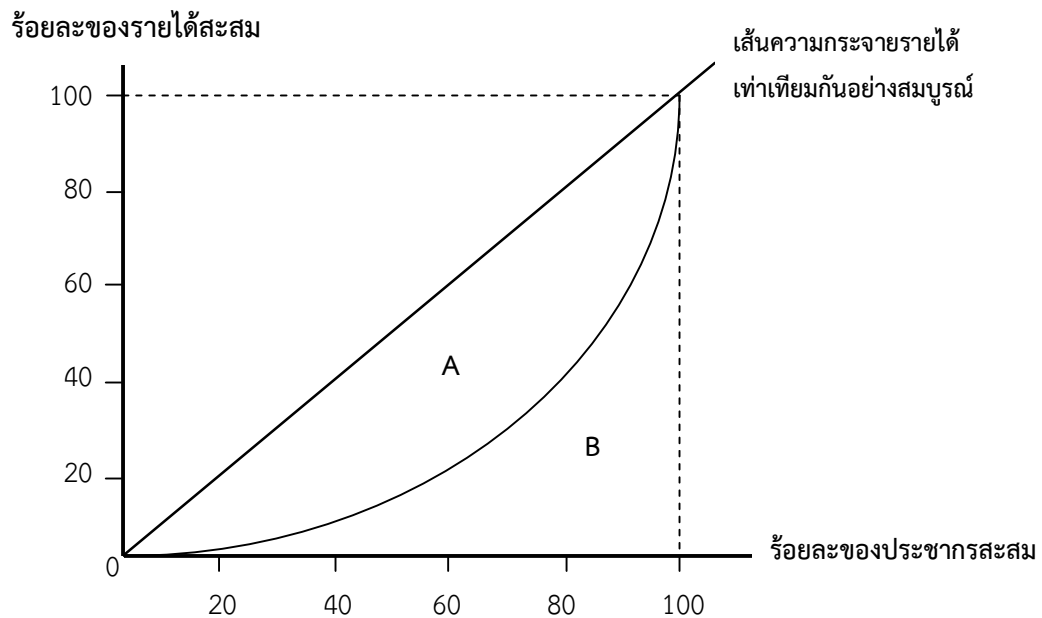
ตารางที่ 2.2 สัดส่วนรายได้เฉลี่ยของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้
(Quintile by income) ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2558-2562

กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ)		
	2558	2560	2562
กลุ่ม 20% ที่ 1 (จนที่สุด)	4.92	5.03	5.49
กลุ่ม 20% ที่ 2	9.40	9.14	9.62
กลุ่ม 20% ที่ 3	13.93	13.70	14.27
กลุ่ม 20% ที่ 4	20.99	21.00	21.62
กลุ่ม 20% ที่ 5 (รวยที่สุด)	50.76	51.12	48.99
รวม	100.00	100.00	100.00

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563)

2.2 การวัดโดยใช้เส้นโค้งลอเรนซ์

เส้นโค้งลอเรนซ์ (Lorenze Curve) เป็นเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างร้อยละของรายได้สะสม และร้อยละของประชากรสะสม ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า ร้อยละของจำนวนประชากรแต่ละกลุ่มได้รับรายได้เป็นร้อยละเท่าไรของรายได้รวม หากการกระจายรายได้มีความเท่าเทียมกัน ร้อยละของจำนวนประชากรจะเท่ากับร้อยละของรายได้ กรณีนี้เส้นลอเรนซ์จะเป็นเส้นตรงทำมุม 45 องศา โดยที่แกนตั้งจะแสดงถึงร้อยละของรายได้สะสม และแกนนอนแสดงถึงร้อยละของจำนวนครัวเรือนสะสม แต่อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว เส้นลอเรนซ์จะเป็นเส้นโค้ง กล่าวคือ ถ้าเส้นลอเรนซ์ยิ่งโค้งมาก แสดงว่า มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้มาก แต่ถ้าเส้นลอเรนซ์โค้งน้อยแสดงว่ามีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้น้อย โดยสามารถนำเอาตัวเลขร้อยละของรายได้สะสมในแต่ละกลุ่มของประชากรกับร้อยละสะสมของประชากร จากตารางที่ 2.2 มาสร้างเป็นเส้นโค้งลอเรนซ์ได้ ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 เส้นโค้งลอเรนซ์ของประเทศไทย ปี พ.ศ.2562

ที่มา: จากการคำนวณในตารางที่ 2.2

2.3 การวัดค่าสัมประสิทธิ์จีนิ

ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient) เป็นวิธีวัดการกระจายของข้อมูลทางสถิติอย่างหนึ่งที่นักเศรษฐศาสตร์นิยมใช้เป็นตัวบ่งชี้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ หรือการกระจายความร่ำรวย ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดยนักสถิติชาวอิตาลีชื่อ คอรัราโด จินี (Corrado Gini) จากการตีพิมพ์บทความเรื่อง Variability and Mutability ในปี ค.ศ. 1912 โดยสามารถคำนวณได้จากการหาพื้นที่ใต้เส้นโค้งลอเรนซ์ (ดังภาพที่ 9.2) ซึ่งมีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ} = \frac{\text{พื้นที่ A}}{\text{พื้นที่ A+B}}$$

โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 หากค่าสัมประสิทธิ์มีค่าต่ำ แสดงว่า มีความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ และหากค่าสัมประสิทธิ์มีค่าสูง แสดงว่า การกระจายรายมีความเหลื่อมล้ำมากขึ้น นอกจากนี้ หากค่าสัมประสิทธิ์จีนิมีค่าเท่ากับ 0 แสดงว่า การกระจายรายได้เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ (ทุกคนมีรายได้เท่ากัน และเส้นลอเรนซ์จะเป็นเส้นตรงทำมุม 45 องศา) และหากค่าสัมประสิทธิ์ของจีนิมีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่า การกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ (มีคนที่มียาได้เพียงคนเดียว ส่วนคนที่เหลือไม่มีรายได้เลย) ซึ่งการ

คำนวณสัมประสิทธิ์จีนี้จะอยู่บนสมมติฐานว่า ไม่มีใครมีรายได้ต่ำกว่าศูนย์ อย่างไรก็ตาม ค่าสัมประสิทธิ์จีนี้ อาจจะเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค

3) การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

ปัจจุบันสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ เศรษฐกิจ และสังคม มีอยู่ด้วยกันหลายประการ และมีความสลับซับซ้อนมาก โดยหนึ่งในนั้นเกิดจากนโยบายของรัฐบาลเอง เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วการออกนโยบายของรัฐบาลจะก่อให้เกิดการได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ และเกิดผลกระทบต่อกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมอยู่แล้ว หากรัฐบาลจัดสรรทรัพยากรได้ไม่ดี จะทำให้มีนโยบายของรัฐบาลจำนวนมากที่ก่อให้เกิดค่าเช่าทางเศรษฐกิจ หรือผลตอบแทนส่วนเกินประเภทเลวให้กับกลุ่มคนบางกลุ่มอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดความสูญเสียประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐมีรายได้ลดลงและไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และนำมาสู่ผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมต่อไป อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่านโยบายของรัฐบาลจะเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุแห่งความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ เศรษฐกิจ และสังคม แต่นโยบายของรัฐบาลก็เป็นหนึ่งในมาตรการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดหากได้มีการวางแผนและนำมาใช้อย่างถูกวิธี หนึ่งในนโยบายของรัฐที่ได้ผลที่สุดก็คือ มาตรการทางภาษีสืบถาม นั่นคือการที่รัฐทำหน้าที่เก็บภาษีแล้วนำมาใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันมากที่สุดกับประชาชนทุกคน หรือให้ประโยชน์แก่ผู้มีรายได้น้อยมากกว่าผู้มีรายได้สูงในลักษณะภาษีก้าวหน้า นอกจากนี้ มาตรการทางการคลังยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา ฯลฯ และยังเป็นเครื่องมือรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกด้วย โดยแนวทางในการใช้มาตรการทางด้านการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เศรษฐกิจ และสังคม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (นิลิตรา ไทยประเสริฐ, 2554: 2)

3.1) ภาษีเงินได้และการขยายฐานภาษี

(1) เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เสมอภาคในระบบภาษีของไทย รัฐควรเร่งขยายฐานภาษี โดยขยายความครอบคลุมไปสู่ผู้ยังไม่ได้เสียภาษี โดยเฉพาะผู้มีความสามารถในการเสียภาษีเท่ากับผู้ที่เสียภาษีอยู่แล้วในปัจจุบัน โดยเร่งสร้างระบบการประเมินฐานภาษีที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม สร้างฐานข้อมูลผู้เสียภาษีที่ครบถ้วน ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการยื่นเสียภาษี โดยให้ผู้มีอายุครบ 18 ปี ทุกคนต้องยื่นแบบฟอร์มการเสียภาษีไม่ว่าจะมีงานทำหรือมีรายได้หรือไม่ โดยอาจให้แรงจูงใจแก่ผู้มีรายได้น้อยในการยื่นแบบฟอร์มเสียภาษีด้วย เช่น ผูกเงื่อนไขการรับสวัสดิการบางประเภท เช่น เงินค่าเลี้ยงดูบุตร สิทธิการรับการฝึกฝีมือแรงงาน เข้ากับรายได้

พึงประเมินตามแบบฟอร์มการเสียภาษี นอกจากนั้น ควรเร่งขยายความครอบคลุมของระบบ ประกันสังคมเพื่อขยายสวัสดิการพื้นฐานไปสู่แรงงานนอกระบบ

(2) รัฐควรมีการทบทวนการลดหย่อนภาษีที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีรายได้สูง เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในการซื้อกองทุน RMF และ SSF และทบทวนการยกเว้นภาษีสำหรับ โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจาก BOI ให้เหลือเท่าที่จำเป็นต่อการแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง เท่านั้นในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

(3) รัฐควรเร่งรัดปฏิรูประบบภาษีที่ดินและทรัพย์สินให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยเร็ว เพื่อขยายฐานภาษีทรัพย์สิน โดยมีข้อยกเว้นสำหรับผู้มีทรัพย์สินน้อย และเร่งสร้างความพร้อมในการจัดเก็บภาษีทรัพย์สิน เช่น สร้างความสามารถในการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ที่ใกล้เคียง ราคาตลาด และวางกลไกป้องกันการบิดบังทรัพย์สิน นอกจากนั้น รัฐควรจัดเก็บภาษี มรดกเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิรูประบบภาษีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ แต่ไม่ควรจัดเก็บในอัตราสูง เกินไป เพราะจะสร้างภาระในการจัดการมรดก และเพิ่มแรงจูงใจให้หลบเลี่ยงโดยการถ่ายเทมรดก

3.2 ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต และภาษีศุลกากร

(1) รัฐควรเร่งทบทวนข้อกำหนดเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม และกิจการ ที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราศูนย์ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มทำให้ ธุรกิจที่ได้รับการยกเว้นไม่สามารถขอคืนภาษีซื้อวัตถุดิบได้ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการในธุรกิจเหล่านี้ บวกเพิ่มภาษีเข้าไปในราคาขาย ส่งผลให้สินค้ามีราคาเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การได้รับการยกเว้น ภาษีมูลค่าเพิ่มยังทำให้ผู้ประกอบการอยู่นอกระบบภาษีด้วย ทำให้ยากต่อการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว นอกจากนั้น กรมสรรพากรควรเร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการ ตรวจสอบการจัดเก็บภาษี เช่น ในกรณีภาษีมูลค่าเพิ่ม ปัญหาใบกำกับภาษีปลอมยังคงเป็นปัญหา ที่น่าจะทำให้รัฐสูญเสียรายได้ไปมาก ทั้งนี้ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาจพิจารณาใช้ระบบการออก ใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ได้

(2) ในด้านภาษีสรรพสามิต รัฐควรกำหนดวิธีคำนวณภาษีให้มีความโปร่งใสมยิ่งขึ้น เช่น การใช้ราคาค้าปลีกเป็นฐานในการประเมินภาษีแทนการใช้ราคาหน้าโรงงาน ซึ่งตรวจสอบได้ยาก

(3) ในด้านภาษีศุลกากร รัฐควรลดขั้นตอนให้พิธีการทางศุลกากรมีต้นทุน ต่อผู้ประกอบการลดลง และลดช่องทางการแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งควรทบทวน การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรของ BOI เปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น เช่น การลดภาษี ศุลกากรทั้งระบบ ในทำนองเดียวกัน รัฐควรพิจารณาปฏิรูปภาษีศุลกากรอีกรอบหนึ่งเพื่อลด การบิดเบือนของระบบภาษี และเพื่อลดความเสียเปรียบของธุรกิจขนาดกลาง-เล็ก (SMEs) ที่ไม่ได้ สิทธิพิเศษด้านภาษีใดๆ นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญคือ รัฐควรเร่งวางระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลภาษีของ กรมสรรพากร กรมศุลกากร และกรมสรรพสามิตเข้าเป็นระบบเดียวกัน ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

แก่ระบบการบริหารจัดการเก็บภาษีและระบบกำกับดูแล ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนช่วยในการปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากรทั้งระบบ

3.3) การใช้จ่ายของรัฐ

(1) ในด้านการศึกษา รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพทั่วประเทศ และมีระบบการเก็บค่าใช้จ่ายในระดับอุดมศึกษาที่มีหลักประกันด้านทุนการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำถึงปานกลางให้สามารถเข้าเรียนได้

(2) ในด้านสาธารณสุข รัฐควรวางเป้าหมายให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพ โดยรัฐจะต้องลงทุนเพิ่มศักยภาพของระบบบริการสุขภาพอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนภูมิภาค ซึ่งมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์อย่างมาก นอกจากนั้น รัฐยังต้องระดมการเลือกใช้นโยบายหรือส่งเสริมมาตรการที่จะทำให้ปัญหานี้มีความรุนแรงมากขึ้น เช่น นโยบายส่งเสริมการนำคนไข้ต่างชาติเข้ามารักษาในประเทศไทย ในลักษณะของ Medical Tourist เป็นต้น

(3) ในด้านการคมนาคมขนส่ง รัฐควรอุดหนุนการลงทุนในระบบขนส่งสาธารณะในทุกภูมิภาค เช่น รถไฟ และรถโดยสารประจำทาง เพื่อกระจายผลประโยชน์จากการลงทุนด้านขนส่งไปสู่ประชาชนกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึง ควรจัดเก็บค่าบริการรถไฟฟ้า ซึ่งเป็นระบบขนส่งมวลชนของผู้มีรายได้สูง ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ให้ใกล้เคียงกับต้นทุน ส่วนในกรณีที่มีความจำเป็นต้องอุดหนุน ควรอุดหนุนด้วยรายได้จากภาษีที่จัดเก็บในท้องถิ่น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทยตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการศึกษาและงานวิจัยออกมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการทบทวนเอกสารในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาโดยการค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำเสนอได้ ดังต่อไปนี้

จากงานศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจนในประเทศไทย พบงานของ สรรเสริญ วงศ์ช่อ (2554) ที่ได้ทำการศึกษาการวางแผนและพัฒนาประเทศ จากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 10 พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพีเพิ่มขึ้น รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น การออมภายในประเทศเพิ่มขึ้น และจำนวนประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนมีจำนวนลดลง โดยประชากรที่ยากจนลดลงจากประมาณ 23.7 ล้านคน เมื่อ พ.ศ. 2529 เหลือเพียงประมาณ 4.7 ล้านคน ใน พ.ศ. 2552 สอดคล้องกับงานศึกษาของ ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น (2555) ที่ได้ทำการศึกษาถึงสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย พบว่า

ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจนในระดับประเทศ โดยสามารถทำให้สัดส่วนคนจนของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยสัดส่วนคนจนในประเทศไทยได้ลดลงจากร้อยละ 42.21 ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2531 เหลือเพียงร้อยละ 8.12 ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2552 แต่อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการลดความยากจนในระดับภูมิภาคยังมีความแตกต่างกันอยู่ค่อนข้างมาก โดยกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคใต้มีสัดส่วนคนจนในปี พ.ศ. 2552 เพียงร้อยละ 0.86 2.54 และ 4.72 ของประชากรทั้งหมดตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าสัดส่วนคนจนในระดับประเทศค่อนข้างมาก แต่ในขณะที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีคนจนอยู่เป็นจำนวนมาก โดยในปี พ.ศ. 2552 โดยมีสัดส่วนคนจนสูงถึงร้อยละ 11.08 และ 13.67 ของประชากรทั้งหมด และได้สอดคล้องกับงานศึกษาของ ธนพล สราญจิตร (2558) ที่ได้ทำการศึกษาปัญหาความยากจนในสังคมไทย ในช่วง ปี พ.ศ.2531-2555 พบว่า ประเทศไทยยังไม่สามารถเอาชนะปัญหาความยากจนได้ เนื่องจากว่ายังคงมีปัญหาความยากจนกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือที่ประชาชนยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความยากจน โดยมีสัดส่วนคนจนอยู่ค่อนข้างสูง นอกจากนี้ ยังพบงานศึกษาของ สมชัย จิตสุชน (2563) ที่ได้ทำการศึกษาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่า ครัวเรือนที่มีความยากจนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีโอกาสดูที่จะต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนเรื้อรังหรือติดอยู่ในกับดักของความยากจน

ในส่วนของงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทยนั้น พบงานของ สนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ (2550) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2544/45 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 11,131 ครัวเรือน และใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square) ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร จากผลการศึกษาพบว่า หากระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงขึ้น (เพิ่มขึ้น) จะทำให้ภาวะความยากจนของครัวเรือนลดลง และหากครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ครัวเรือนยากจนเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังพบว่า หากครัวเรือนมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ครัวเรือนต้องเผชิญกับความยากจนเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ที่ได้ทำการศึกษาภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2556/57 โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) พบว่า ระดับการศึกษา หนี้สิน และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความยากจนของครัวเรือน ซึ่งผู้ที่อยู่ในกลุ่มยากจนส่วนใหญ่จะมีการศึกษาต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มไม่ยากจนโดยรวม ในขณะที่หนี้สินและจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสดูจะยากจนเพิ่มขึ้น

จากงานศึกษาของ สนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริสุภลักษณ์ (2550) และจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ได้สอดคล้องกับงานศึกษาของ อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ (2560) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทไทย โดยนำข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) และ Townsend Thai Data ซึ่งเป็นฐานข้อมูลครัวเรือนแบบต่อเนื่องที่มีการติดตามเก็บแบบสอบถามครัวเรือนเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง และใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์ พบว่า การลดลงของจำนวนสมาชิกครัวเรือน จะมีผลทำให้ครัวเรือนหลุดออกจากความยากจน และระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน ก็จะมีผลทำให้ครัวเรือนครัวเรือนหลุดพ้นจากความยากจน อีกทั้งยังพบว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้ของครัวเรือน ก็จะส่งผลให้ครัวเรือนลดโอกาสที่จะตกสู่ความยากจน

นอกจากนี้ ยังพบงานของ อานันท์ชนก สกธวัฒน์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาพลวัตของความยากจน: กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย โดยใช้แบบสอบถามจากการสำรวจครัวเรือนเดิมซ้ำจำนวนทั้งสิ้น 240 ครัวเรือน และนำข้อมูลรายได้ครัวเรือนมาคำนวณหาดัชนีความยากจน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีเชิงปริมาณจากแบบจำลองสมการถดถอย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ครัวเรือนอยู่ในความยากจนเรื้อรังที่สำคัญประกอบด้วย ปัจจัยแรก คือปัจจัยทางลักษณะประชากรของครัวเรือน และปัจจัยที่สอง คือปัจจัยการถือครองสินทรัพย์ทุนต่างๆ ที่อยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ทุนมนุษย์ด้านการศึกษาของสมาชิกในวัยแรงงานอยู่ในระดับต่ำ สัดส่วนของวัยแรงงานที่น้อยลง ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวและขนาดที่ดินในพื้นที่ชลประทานมีสัดส่วนต่ำ รวมถึงการถือครองสินทรัพย์ภาคเกษตรประเภทเครื่องมือเครื่องจักรและสินทรัพย์นอกภาคเกษตรที่อยู่ในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความยากจนชั่วคราวประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะโครงสร้างประชากร การประกอบอาชีพ และการถือครองที่ดินเป็นหลัก ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน ขนาดของครัวเรือนและการถือครองสินทรัพย์ทุนกายภาพดูเหมือนจะมีความสำคัญกับความยากจนเรื้อรังมากกว่าความยากจนชั่วคราว อีกทั้งยังพบงานศึกษาของ วรณพงษ์ ดุรงค์เวโรจน์ (2563) ที่พบว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจน

จากงานศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้ในประเทศไทยนั้น พบงานของ สรรเสริญ วงศ์ช่อ (2554) ที่พบว่า ประเทศไทยยังมีปัญหาการกระจายรายได้เกิดขึ้น โดยยังมีช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยอยู่มาก โดยปี พ.ศ. 2552 รายได้ของกลุ่มคนรายได้สูงร้อยละ 20 มีสัดส่วนร้อยละ 54 ของรายได้รวมของประเทศ เทียบกับรายได้ของกลุ่มคนรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 4.7 ของรายได้รวมของประเทศเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ ศุภเจตน์ จันทรสาส์น (2555) ที่พบว่า ประเทศไทยยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในระดับค่อนข้างสูง

และมีความรุนแรงมากขึ้นเล็กน้อย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคเท่ากับ 0.487 ในปี พ.ศ. 2531 ก่อนที่จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0.507 - 0.536 ในช่วงปี พ.ศ. 2533 - 2545 จากนั้นได้ลดลงเหลือ 0.493 ในปี พ.ศ. 2547 และเพิ่มขึ้นเป็น 0.511 ในปี พ.ศ. 2549 หลังจากนั้นค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของประเทศมีค่าเท่ากับ 0.497 และ 0.485 ในปี พ.ศ. 2550 และ 2552 และหากพิจารณาในระดับภูมิภาค ก็จะพบว่า การเปลี่ยนแปลงของสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของทุกภูมิภาค เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับระดับประเทศ นั่นคืออยู่ในระดับสูงและเพิ่มขึ้นเล็กน้อยตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

นอกจากนี้ ยังพบงานศึกษาของ เอลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, โกสินทร์ เตชะนิยม, วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์, และวรพล พินิจ (2563) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง จำนวน 18 ประเทศทั่วโลก ในช่วงปี ค.ศ.2009-2014 และแนวทางลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยตามหลักสากล พบว่า การที่ประเทศมีรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น ก็จะมีผลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น แม้ว่ารายได้ประชาชาติจะเป็นตัวสะท้อนที่สำคัญของระดับการพัฒนาเศรษฐกิจก็จริง แต่สำหรับประเทศที่มีรายได้ต่ำหรือมีรายได้ปานกลางนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจมักจะทำให้เกิดการพัฒนาที่บิดเบี้ยว กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่รวดเร็วอย่างก้าวกระโดด และจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่มากขึ้น ผ่านกระบวนการผลิตที่ประเทศเหล่านั้นไม่สามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีได้ ซึ่งผลประโยชน์ต่างๆ มักจะไปตกอยู่ที่กลุ่มคนที่มีความร่ำรวยหรือมีทุนทางสังคมสูง อีกทั้ง กระบวนการดังกล่าวจะส่งผลทำให้แรงงานที่เคลื่อนย้ายมาจากภาคเกษตรจะไม่สามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีได้ และไม่สามารถยกระดับรายได้ของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า การเพิ่มรายจ่ายของรัฐบาล จะมีผลช่วยทำให้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ลดลง เนื่องจากว่ารายจ่ายของรัฐบาล ประกอบไปด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภค รายจ่ายเพื่อการลงทุน และรายจ่ายประเภทเงินโอน ซึ่งเป็นรายจ่ายที่มีขนาดใหญ่และก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ประชาชาติ การจ้างงาน และความกินดีอยู่ดีของประชาชน ดังนั้น หากรัฐบาลมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ และการลงทุนในโครงการต่างๆ รวมถึงรายจ่ายประเภทเงินโอนสำหรับ กรณีเกิดเหตุการณ์เร่งด่วนบางประการ เช่น เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย เงินสงเคราะห์ และเงินเยียวยาต่างๆ เป็นต้น ก็จะมีผลทำให้เกิดการจ้างงาน และสร้างรายได้แก่ประชาชน ซึ่งอาจจะช่วยทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ลดลงหรือบรรเทาลงได้บ้าง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประเทศไทยในครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน และปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ในส่วนของการศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย จะทำการศึกษาด้วยการสังเคราะห์จากเอกสาร และแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1) การศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย จะใช้ข้อมูลตัวเลขจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนที่ได้จากการวัดทางด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด

2) การศึกษาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย จะใช้ข้อมูลตัวเลขค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิของประเทศไทย ทั้งในระดับประเทศและระดับภาค

3) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย จะใช้ข้อมูลตัวเลขสัดส่วนคนจนในประเทศไทย เป็นตัวแปรตาม และใช้ข้อมูลตัวเลขรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ เป็นตัวแปรอิสระ

4) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย จะใช้ข้อมูลตัวเลขค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิของประเทศไทย ซึ่งใช้วัดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ เป็นตัวแปรตาม และใช้ข้อมูลตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร และรายจ่ายของรัฐบาล เป็นตัวแปรอิสระ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจน ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี (Time Series) ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2) เก็บรวบรวมข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิ ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี (Time Series) ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3) เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้เป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรต่างๆ ดังนี้

3.1) รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549-2562

3.2) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549-2562

3.3) จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549-2562

3.4) รายจ่ายของรัฐบาล จากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541-2562

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประเทศไทย จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน จะใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว (Multiple Linear Regression) ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ สนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ (2550) และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ที่ใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัวในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน โดยแบบจำลองที่ใช้ จะเป็นรูปแบบ Linear-Log โดยการแปลงตัวแปรอิสระทั้งหมดให้อยู่ในรูปของ Logarithm โดยการใช้ Natural Logarithm เพื่อขจัดความแตกต่างระหว่างหน่วยของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถแสดงได้ ดังนี้

$$Pov_i = a_0 + a_1 \ln(Inc_i) + a_2 \ln(Gdp_i) + a_3 \ln(Edu_i) + \varepsilon_i$$

โดยที่ Pov คือ สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)

Inc คือ รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร (บาท/ปี)

Gdp คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (ล้านบาท/ปี)

Edu คือ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ (คน/ปี)

ε คือ ค่าคลาดเคลื่อน

$a_0 - a_3$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์

i คือ ปี พ.ศ.2549, 2550, 2551, ..., 2563

3) การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย จะใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว (Multiple Linear Regression) โดยแบบจำลองที่ใช้ จะเป็นรูปแบบ Linear-Log โดยการแปลงตัวแปรอิสระทั้งหมดให้อยู่ ในรูปของ Logarithm โดยการใช้ Natural Logarithm เพื่อจัดความแตกต่างระหว่างหน่วยของ ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถแสดงได้ ดังนี้

$$\ln(\text{Ineq}_i) = a_0 + a_1 \ln(\text{Gdp}) + a_2 \ln(\text{Inco}_i) + a_3 \ln(\text{Gove}_i) + \varepsilon_i$$

โดยที่ Ineq คือ ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ

Gdp คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (ล้านบาท)

Inco คือ รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร (บาท/เดือน)

Gove คือ รายจ่ายของรัฐบาล (ล้านบาท)

ε คือ ค่าคลาดเคลื่อน

$a_0 - a_3$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์

i คือ ปี พ.ศ.2541, 2543, 2545, ..., 2562

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประเทศไทยในครั้งนี้ มีทั้งหมด 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 สถานการณ์และปัญหาความยากจนในประเทศไทย ส่วนที่ 2 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย และส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สถานการณ์และปัญหาความยากจนในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 ดังตารางที่ 4.1 จะพบว่า ที่ผ่านมามีจำนวนคนจนในประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นอยู่ 4 ครั้ง คือ ปี พ.ศ.2543, 2551, 2559 และ 2561 โดยเกิดขึ้นในช่วงของการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ 2 ครั้ง คือ ปี พ.ศ.2543 (วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย หรือวิกฤตต้มยำกุ้ง) และ ปี พ.ศ.2551 (วิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ หรือวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์) และในส่วนของ ปี พ.ศ.2559 นั้น เป็นช่วงที่เกิดปัญหาภัยแล้ง หรือวิกฤตการขาดแคลนน้ำ รวมถึง ปี พ.ศ.2561 ที่ได้เกิดจากการชะลอตัวของ การส่งออกและการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวจีน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561)

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวโน้มความยากจนในประเทศไทย ก็พบว่า จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2559 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2541 ประเทศไทยมีจำนวนคนจนเท่ากับ 22,668,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 38.63 ลดลงเหลือ 12,718,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.04 ในปี พ.ศ.2550 และได้ลดลงเหลือ 5,810,000 ล้านคน หรือร้อยละ 8.61 ในปี พ.ศ.2559 แต่ถ้าหากพิจารณาในช่วงปี พ.ศ.2560-2562 จะพบว่า ในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนคนจนเท่ากับ 5,325,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.87 เพิ่มขึ้นเป็น 6,683,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.85 ในปี พ.ศ.2561 แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนคนจนก็ได้ลดลงเหลือ 4,326,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.24 ในปี พ.ศ.2562 ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยตรง จึงอาจทำให้จำนวนคนจนลดลง

ตารางที่ 4.1 จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนของประเทศไทย จำแนกตามภาค ปี พ.ศ.2541-2562

ปี พ.ศ.	ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคอีสาน		ภาคใต้		ทั่วประเทศ	
	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน	จำนวน คนจน	สัดส่วน คนจน
2541	3,675	27.40	4,296	38.78	11,196	55.28	3,165	40.73	22,668	38.63
2543	4,087	28.85	5,611	49.08	12,345	59.28	3,372	41.70	25,788	42.33
2545	3,458	23.42	4,652	41.03	8,943	44.16	2,381	29.20	19,859	32.44
2547	2,900	18.80	3,764	33.29	7,708	38.97	1,890	22.89	16,549	26.76
2549	2,082	12.85	2,962	26.11	6,853	35.32	1,668	19.84	13,780	21.94
2550	2,022	12.15	2,961	25.99	5,823	30.24	1,643	19.33	12,718	20.04
2551	2,195	12.83	3,329	26.11	5,966	31.19	1,443	16.77	13,116	20.43
2552	1,972	11.18	2,700	25.99	5,275	27.71	1,487	17.03	11,624	17.88
2553	1,958	10.77	2,603	29.05	4,790	25.26	1,263	14.24	10,801	16.37
2554	1,905	10.36	1,869	16.09	3,426	18.11	903	10.12	8,752	13.22
2555	1,292	6.94	2,017	17.40	3,735	19.79	1,197	13.32	8,402	12.64
2556	1,015	5.40	1,937	16.76	3,271	17.37	991	10.96	7,305	10.94
2557	941	4.95	1,520	13.19	3,201	17.04	1,255	13.79	7,057	10.53
2558	827	4.30	1,008	8.78	1,930	10.30	909	9.92	4,847	7.21
2559	1,010	5.20	1,124	9.83	2,420	12.96	1,137	12.35	5,810	8.61
2560	884	4.51	1,120	9.82	2,127	11.42	1,096	11.84	5,325	7.87
2561	1,375	6.94	1,389	12.23	2,468	13.30	1,327	14.26	6,683	9.85
2562	883	4.23	758	6.67	1,551	8.37	1,081	11.27	4,326	6.24

ที่มา: จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562)

หมายเหตุ: 1.จำนวนคนจนมีหน่วยเป็นพันคน / 2. สัดส่วนคนจนมีหน่วยเป็นร้อยละ

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสถานการณ์ความยากจนในระดับภาค พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2541-2559 ภาคอีสานมีความยากจนสูงสุดในทุกปี โดยในปี พ.ศ.2541 ภาคอีสานมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 55.28 แต่ก็ลดลงเหลือร้อยละ 12.96 ในปี พ.ศ.2559 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2560-2562 พบว่า เป็นภาคใต้ที่มีความยากจนสูงสุดในทุกปี โดยในปี พ.ศ.2560 ภาคใต้มีสัดส่วนคนจนร้อยละ 11.84 แต่ก็ลดลงเหลือร้อยละ 11.27 ในปี พ.ศ.2562 ในขณะเดียวกัน ภาคกลางเป็นภาคที่มีความยากต่ำสุดในทุกปี โดยในปี พ.ศ.2541 ภาคกลางมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 27.40 แต่ก็ลดลงเหลือร้อยละ 12.83 ในปี พ.ศ.2551 และลดลงเหลือร้อยละ 4.23 ในปี พ.ศ.2562

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ความยากจนในรายจังหวัด ดังตารางที่ 4.2 จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2562 จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดเป็นอันดับ 1 ของประเทศ เกือบทุกปี ยกเว้นในปี พ.ศ.2558, 2560, และ 2562 ที่เป็นจังหวัดปัตตานีที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด และหากพิจารณาปี พ.ศ.2562 จะเห็นได้ว่า จังหวัดที่มีความยากจนสูงสุด โดยมีสัดส่วนคนจนสูงสุด หรือมีความยากจนหนาแน่นสูงที่สุด 5 อันดับแรกของประเทศ ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส แม่ฮ่องสอน ตาก และกาฬสินธุ์ อีกทั้ง ยังพบว่า ทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว มีสัดส่วนคนจนสูงเกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว มีปัญหาความยากจนที่รุนแรง

ตารางที่ 4.2 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดหรือมีความยากจนหนาแน่นสูงที่สุด
ปี พ.ศ.2550-2562

ปี พ.ศ.	ลำดับ 1	ลำดับ 2	ลำดับ 3	ลำดับ 4	ลำดับ 5
2550	แม่ฮ่องสอน (74.40)	นราธิวาส (53.40)	ศรีสะเกษ (48.93)	สระแก้ว (48.22)	บุรีรัมย์ (47.29)
2551	แม่ฮ่องสอน (70.39)	กาฬสินธุ์ (57.00)	ศรีสะเกษ (54.87)	ปัตตานี (51.07)	สระแก้ว (46.25)
2552	แม่ฮ่องสอน (74.39)	ศรีสะเกษ (58.73)	นราธิวาส (54.94)	กาฬสินธุ์ (51.18)	ปัตตานี (49.65)
2553	แม่ฮ่องสอน (70.39)	ศรีสะเกษ (55.79)	ปัตตานี (54.26)	กาฬสินธุ์ (51.64)	นครพนม (46.41)
2554	แม่ฮ่องสอน (58.85)	ตาก (43.50)	ศรีสะเกษ (35.89)	บุรีรัมย์ (33.67)	ปัตตานี (33.39)
2555	แม่ฮ่องสอน (63.17)	ปัตตานี (46.80)	นราธิวาส (42.73)	กาฬสินธุ์ (39.80)	ศรีสะเกษ (36.07)
2556	แม่ฮ่องสอน (65.16)	ปัตตานี (37.44)	นราธิวาส (35.31)	ตาก (34.00)	นครพนม (31.13)
2557	แม่ฮ่องสอน (46.08)	นราธิวาส (45.13)	กาฬสินธุ์ (42.67)	ปัตตานี (39.15)	บุรีรัมย์ (39.13)
2558	ปัตตานี (34.91)	แม่ฮ่องสอน (32.19)	ตาก (24.48)	บุรีรัมย์ (23.34)	ยะลา (21.04)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลำดับ 1	ลำดับ 2	ลำดับ 3	ลำดับ 4	ลำดับ 5
2559	แม่ฮ่องสอน (39.21)	นราธิวาส (37.30)	ปัตตานี (35.98)	กาฬสินธุ์ (31.99)	นครพนม (30.24)
2560	ปัตตานี (34.20)	นราธิวาส (34.17)	แม่ฮ่องสอน (33.33)	กาฬสินธุ์ (32.96)	นครพนม (27.78)
2561	แม่ฮ่องสอน (49.13)	ปัตตานี (39.27)	กาฬสินธุ์ (31.26)	นราธิวาส (30.10)	ตาก (28.97)
2562	ปัตตานี (29.72)	นราธิวาส (25.53)	แม่ฮ่องสอน (25.26)	ตาก (21.13)	กาฬสินธุ์ (20.21)

ที่มา: จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ
 ที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562)
 และจากการศึกษา

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าร้อยละ

นอกจากนี้ ทั้ง 5 จังหวัด ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส แม่ฮ่องสอน กาฬสินธุ์ และตาก ยังติดอันดับ 1 ใน 5 ของจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดต่อเนื่องกันหลายปี เมื่อพิจารณาในช่วงปี พ.ศ.2550-2562 จะพบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ติดอันดับ 1 ใน 5 ของจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดในทุกปี กล่าวคือ ติดอันดับมากที่สุดถึง 13 ปี รองลงมา ได้แก่ จังหวัดปัตตานี 12 ปี จังหวัดนราธิวาสและกาฬสินธุ์จังหวัดละ 9 ปี และจังหวัดตาก 5 ปี ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้ง 5 จังหวัดนี้ ประสบกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง หรือติดอยู่กับดักของความยากจน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุดและทั่วถึง

4.2 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 ดังตารางที่ 4.3 จะพบว่า ในช่วงที่ผ่านมาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย มีการเพิ่มขึ้นอยู่ 3 ครั้ง คือ ปี พ.ศ.2543, 2549 และ 2560 โดยในปี พ.ศ.2543 เกิดขึ้นจากผลกระทบของการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ (วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียหรือวิกฤตต้มยำกุ้ง) ในส่วนของ ปี พ.ศ.2549 ได้เกิดปัญหาภาวะน้ำท่วมอย่างรุนแรงและยาวนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร รวมถึงปัญหาความไม่แน่นอนทางการเมืองที่เกิดขึ้น

สำหรับปี พ.ศ.2560 นั้น อาจเป็นผลมาจากการหดตัวของการลงทุนของภาครัฐ รวมถึงเกิดความล่าช้าของโครงการลงทุนบางโครงการ เนื่องจากข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพการเบิกจ่าย ปัญหาการเข้าพื้นที่ รวมถึงสภาพอากาศแปรปรวนและฝนที่ตกหนัก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 พบว่า ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มีแนวโน้มลดลง โดยในปี พ.ศ.2541 ประเทศไทยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิ เท่ากับ 0.507 ลดลงเป็น 0.490 ในปี พ.ศ.2552 และได้ลดลงเป็น 0.430 ในปี พ.ศ.2562 ซึ่งการปรับตัวลดลงดังกล่าว โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2562 อาจจะเป็นผลมาจากการขยายความครอบคลุมมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยตรง จึงทำให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีรายได้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.3 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient)
จำแนกตามภาค ปี พ.ศ.2541-2562

ปี พ.ศ.	ทั่วประเทศ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
2541	0.507	0.443	0.462	0.460	0.491
2543	0.522	0.448	0.470	0.484	0.476
2545	0.508	0.440	0.470	0.471	0.464
2547	0.493	0.432	0.482	0.454	0.447
2549	0.514	0.440	0.488	0.508	0.477
2550	0.499	0.418	0.474	0.483	0.464
2552	0.490	0.412	0.452	0.486	0.478
2554	0.484	0.395	0.441	0.464	0.462
2556	0.465	0.397	0.433	0.442	0.443
2558	0.445	0.396	0.388	0.432	0.451
2560	0.453	0.403	0.417	0.446	0.445
2562	0.430	0.387	0.411	0.436	0.444

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564)

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในระดับภาค ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 จะพบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2541-2554 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้สูงสุดเกือบทุกปี (ยกเว้นปี พ.ศ.2541) โดยปี พ.ศ.2541 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิ เท่ากับ 0.460 เพิ่มขึ้นเป็น 0.483 ในปี พ.ศ.2550 และได้ลดลงเป็น 0.464 ในปี พ.ศ.2554 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2556-2562 พบว่า เป็นภาคใต้ที่มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้สูงสุด เกือบทุกปี (ยกเว้นปี พ.ศ.2560) โดยในปี พ.ศ.2556 ภาคใต้มีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคหรือ ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ เท่ากับ 0.443 และได้เพิ่มขึ้นเป็น 0.444 ในปี พ.ศ.2562 ในขณะที่ภาคกลาง เป็นภาคที่มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้น้อยที่สุดในทุกปี

ตาราง 4.4 สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้
(Decile by Income) ปี พ.ศ.2541-2562

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มประชากร ตามระดับ รายได้	ปี พ.ศ.											
	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558	2560	2562
กลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด)	1.68	1.50	1.61	1.75	1.34	1.55	1.62	1.56	1.06	1.58	1.83	2.08
กลุ่ม 10% ที่ 2	2.62	2.45	2.57	2.73	2.46	2.66	2.80	3.05	3.10	3.34	3.20	3.41
กลุ่ม 10% ที่ 3	3.44	3.22	3.40	3.56	3.34	3.51	3.66	3.88	4.03	4.22	4.11	4.34
กลุ่ม 10% ที่ 4	4.31	4.06	4.29	4.46	4.28	4.45	4.59	4.76	4.97	5.18	5.04	5.28
กลุ่ม 10% ที่ 5	5.33	5.09	5.35	5.55	5.39	5.56	5.65	5.77	6.07	6.29	6.17	6.41
กลุ่ม 10% ที่ 6	6.67	6.42	6.71	6.90	6.78	6.97	7.01	7.02	7.40	7.63	7.53	7.85
กลุ่ม 10% ที่ 7	8.48	8.37	8.59	8.73	8.67	8.86	8.84	8.66	9.15	9.33	9.28	9.66
กลุ่ม 10% ที่ 8	11.34	11.48	11.52	11.61	11.49	11.49	11.43	10.92	11.65	11.66	11.72	11.97
กลุ่ม 10% ที่ 9	16.62	17.06	16.48	16.41	16.26	16.08	15.95	15.11	15.77	15.78	15.83	15.82
กลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด)	39.51	40.36	39.48	38.30	39.98	38.87	38.44	39.27	36.81	34.98	35.29	33.17
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
สัดส่วนกลุ่มที่												
10/กลุ่มที่ 1	23.57	26.82	24.50	21.93	29.92	25.10	23.76	25.23	34.85	22.08	19.29	15.94

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564)

อย่างไรก็ตาม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จะพิจารณาถึงสัดส่วนรายได้ของประชากรที่จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Decile by Income) ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2541-2562 ดังตารางที่ 4.4 จะพบว่า ประเทศไทยยังประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้อย่างต่อเนื่อง โดยยังมีช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนเกิดขึ้นอยู่มาก โดยในปี พ.ศ. 2541 กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 10 (กลุ่มที่รวยที่สุด) มีรายได้สูงถึงร้อยละ 39.51 ของรายได้รวมทั้งประเทศ เทียบกับรายได้ของกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 10 (กลุ่มที่จนที่สุด) มีรายได้เพียง ร้อยละ 1.68 ของรายได้รวมทั้งประเทศ ซึ่งกลุ่มที่รวยที่สุดมีรายได้มากกว่ากลุ่มที่จนที่สุด คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 23.57 เท่า และได้เพิ่มขึ้นเป็น 25.23 เท่า ในปี พ.ศ.2554 แต่ก็ได้ลดลงเป็น 15.94 เท่า ในปี พ.ศ.2562

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนคนจนในประเทศไทย โดยได้ทำการทดสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงหลายตัวแปร หรือปัญหา Multicollinearity ซึ่งพบว่า ตัวแปรอิสระ 2 ตัว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gdp) และรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร (Inc) มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง (ค่าสหสัมพันธ์เกิน 0.8) ซึ่งจะมีผลทำให้ตัวประมาณค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์ที่ได้จากวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นไม่มีความแม่นยำ หรือมีเสถียรภาพลดลง (Gujarati, 2003) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการตัดตัว Gdp ออกจากแบบจำลองให้เหลือเพียงตัวแปร Inc เนื่องจากตัวแปร Inc หรือรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรได้มาจากการคำนวณโดยนำเอาตัวเลขจีดีพี มาหารด้วยจำนวนประชากร จึงทำให้แปรทั้ง 2 ตัว มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง อีกทั้งได้ทำการทดสอบปัญหา Heteroskedasticity และปัญหา Autocorrelation พบว่า ไม่มีปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการประมาณค่า สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4.5

จากผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย พบว่า ค่า R-Squared เท่ากับ 0.9316 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานในประเทศ) มีอิทธิพลในการกำหนดหรือสามารถอธิบายตัวแปรตาม (สัดส่วนคนจน) ได้ร้อยละ 93.16 ที่เหลืออีกร้อยละ 6.84 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในแบบจำลอง

ตารางที่ 4.5 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของประเทศไทย

ตัวแปร	ความหมาย	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	ค่าสถิติ t
a_0	ค่าคงที่	378.59	8.81
$\ln(\text{Inc})$	รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร (บาท/ปี)	-23.41	-10.14**
$\ln(\text{Edu})$	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในประเทศ (คน)	-6.13	-1.75*
R-Square = 0.9316		Adjust R-Squared = 0.9192	
F-Statistic = 74.91**		Number of observations = 14	

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: เครื่องหมาย * และ ** คือ มีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ 0.10 และ 0.01 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของประเทศไทย พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -23.41 หมายความว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.2341 ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนลดลง ร้อยละ 0.2341 ในทางกลับกัน หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรลดลงร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.2341 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนไทยเพิ่มขึ้น จะมีผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวของประชากรจะเป็นตัวสะท้อนว่ารายได้ของประชาชนภายในประเทศสูงขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจะทำให้รายได้ของกลุ่มคนเหล่านั้นสูงขึ้นและสูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศ จึงอาจส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนคนจนในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -6.13 หมายความว่า หากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ก็จะส่งผลให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลงร้อยละ 0.0613 ในทางกลับกัน หากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ ลดลงร้อยละ 1 ก็จะส่งผลให้สัดส่วนคนจนในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.0613 สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาของประชากรในประเทศมีผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง

4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิ ได้แก่ ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศหรือจีดีพี รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร และรายจ่ายของรัฐบาล โดยได้ทำการทดสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงหลายตัวแปร หรือปัญหา Multicollinearity ซึ่งพบว่า ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (Gdp) และรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร (Inco) มีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการตัดตัวแปรผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (Gdp) ออกจากแบบจำลอง อีกทั้ง ได้ทำการทดสอบปัญหา Heteroskedasticity และ Autocorrelation พบว่า ไม่มีปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการประมาณค่าสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย

ตัวแปร	ความหมาย	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	ค่าสถิติ t
a_0	ค่าคงที่	1.85	2.94
$\ln(\text{Inco})$	รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร (บาท/เดือน)	0.20	1.55*
$\ln(\text{Gove})$	รายจ่ายของรัฐบาล (ล้านบาท)	-0.30	-2.40**
R-Squared	= 0.8378	F-Statistic	= 23.24***
Adjust R-Squared	= 0.8017	Number of observations	= 12

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: เครื่องหมาย *, ** และ *** คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10, 0.05, และ 0.01

จากผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย พบว่า ค่า R-Squared เท่ากับ 0.8378 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร และรายจ่ายของรัฐบาล) มีอิทธิพลในการกำหนดหรือสามารถอธิบายตัวแปรตาม (ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ) ได้ร้อยละ 83.78 ที่เหลืออีกร้อยละ 16.22 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในแบบจำลอง

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.20 หมายความว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์จีนิเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 0.20 ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์จีนิเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.20 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของไทยจะเพิ่มขึ้น แต่กลับทำให้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มีมากขึ้น เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของไทย คำนวณมาจากผลรวมของรายได้ของคนทั้งประเทศหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหารด้วยจำนวนประชากรทั้งประเทศ ดังนั้น การที่รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของไทยเพิ่มขึ้น ไม่ได้หมายความว่า รายได้ของกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยจะเพิ่มขึ้น แต่อาจจะเป็นการเพิ่มขึ้นของรายได้ของกลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลางหรือรายได้สูงแทน โดยรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

รายจ่ายของรัฐบาล มีความสัมพันธ์กับค่าสัมประสิทธิ์จีนิในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.30 หมายความว่า หากรัฐบาลมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ค่าสัมประสิทธิ์จีนิลดลงร้อยละ 0.30 สะท้อนให้เห็นว่า การเพิ่มรายจ่ายของรัฐบาลจะมีผลช่วยทำให้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายได้ลดลง เนื่องจากว่า รายจ่ายของรัฐบาลจะประกอบไปด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภค รายจ่ายเพื่อการลงทุน และรายจ่ายประเภทเงินโอน ซึ่งเป็นรายจ่ายที่มีขนาดใหญ่และก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ประชาชาติ การจ้างงาน และความกินดีอยู่ดีของประชาชน ดังนั้น หากรัฐบาลมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ และการลงทุนในโครงการต่างๆ รวมถึงรายจ่ายประเภทเงินโอนสำหรับกรณีเร่งด่วนบางประการ เช่น เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย เงินสงเคราะห์ และเงินเยียวยาต่างๆ เป็นต้น ก็จะมีผลทำให้เกิดการจ้างงาน และสร้างรายได้แก่ประชาชน ซึ่งอาจจะช่วยบรรเทาทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ลดลง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย รวมทั้งเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย ตลอดจนเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน และปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ในส่วนของผลการศึกษาด้านสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย จะทำการศึกษาด้วยการสังเคราะห์จากเอกสาร และแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามาจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย (Socio-Economic Survey: SES) ในช่วงปี พ.ศ.2549-2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาด้านสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย พบว่า จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2559 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2541 ประเทศไทยมีจำนวนคนจนเท่ากับ 22,668,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 38.63 ลดลงเหลือ 5,810,000 ล้านคน หรือร้อยละ 8.61 ในปี พ.ศ.2559 แต่ถ้าหากพิจารณาในช่วงปี พ.ศ.2560-2562 จะพบว่า ในปี พ.ศ.2560 มีจำนวนคนจนเท่ากับ 5,325,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.87 เพิ่มขึ้นเป็น 6,683,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.85 ในปี พ.ศ.2561 แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนคนจนก็ได้ลดลงเหลือ 4,326,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.24 ในปี พ.ศ.2562 ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยตรง จึงอาจทำให้จำนวนคนจนลดลง

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสถานการณ์ความยากจนในระดับภาค พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2541-2559 ภาคอีสานมีความยากจนสูงสุดในทุกปี แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2560-2562 กลับพบว่า เป็นภาคใต้ที่มีความยากจนสูงสุดในทุกปี ในขณะเดียวกัน ภาคกลางเป็นภาคที่มีความยากต่ำสุดในทุกปี และหากพิจารณาถึงสถานการณ์ความยากจนเป็นรายจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2562 พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด

เป็นอันดับ 1 ของประเทศเกือบทุกปี ยกเว้นในปี พ.ศ.2558, 2560, และ 2562 ที่เป็นจังหวัดปัตตานี ที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุด และหากพิจารณาปี พ.ศ.2562 จะเห็นได้ว่า จังหวัดที่มีความยากจนสูงที่สุด โดยมีสัดส่วนคนจนสูงสุด หรือมีความยากจนหนาแน่นสูงที่สุด 5 อันดับแรกของประเทศ ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส แม่ฮ่องสอน ตาก และกาฬสินธุ์ อีกทั้ง ยังพบว่า ทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว มีสัดส่วนคนจนสูงเกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว มีปัญหาความยากจนที่รุนแรง

สำหรับผลการศึกษาศาณการณความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มีแนวโน้มลดลง โดยในปี พ.ศ.2541 ประเทศไทยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค หรือค่าสัมประสิทธิ์จินี เท่ากับ 0.507 ลดลงเป็น 0.430 ในปี พ.ศ.2562 ซึ่งการปรับตัวลดลงดังกล่าว โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2562 อาจจะเป็นผลมาจากการขยายความครอบคลุมมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ โดยเฉพาะโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยตรง จึงทำให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีรายได้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในระดับภาค ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 จะพบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2541-2554 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้สูงสุดเกือบทุกปี (ยกเว้นปี พ.ศ.2541) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2556-2562 พบว่า เป็นภาคใต้ที่มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้สูงสุดเกือบทุกปี (ยกเว้นปี พ.ศ.2560) ในขณะที่ภาคกลางเป็นภาคที่มีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้น้อยที่สุดในทุกปี ทั้งนี้ ประเทศไทยยังประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้อย่างต่อเนื่อง โดยยังมีช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนเกิดขึ้นอยู่มาก โดยในปี พ.ศ. 2541 กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 10 (กลุ่มที่รวยที่สุด) มีรายได้สูงถึง ร้อยละ 39.51 ของรายได้รวมทั้งประเทศ เทียบกับรายได้ของกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 10 (กลุ่มที่จนที่สุด) มีรายได้เพียง ร้อยละ 1.68 ของรายได้รวมทั้งประเทศ ซึ่งกลุ่มที่รวยที่สุดมีรายได้มากกว่ากลุ่มที่จนที่สุด คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 23.57 เท่า และได้เพิ่มขึ้นเป็น 25.23 เท่า ในปี พ.ศ.2554 แต่ก็ได้ลดลงเป็น 15.94 เท่า ในปี พ.ศ.2562

สำหรับผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศ มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนคนจนในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศเพิ่มขึ้น ก็จะมีผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง

ในส่วนของผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรมีความสัมพันธ์กับค่าสัมประสิทธิ์ความเหลื่อมล้ำหรือ

ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ ในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่ รายจ่ายของรัฐบาล มีความสัมพันธ์กับค่าสัมประสิทธิ์จีนิในทิศทางตรงกันข้าม อย่างนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้น และรายจ่ายของรัฐบาลลดลง ก็จะมีผลทำให้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย เพิ่มขึ้น

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย พบว่า จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2562 ที่ประเทศไทยมีจำนวนคนจนลดลงเหลือ 4,326,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.24 ของประชากรทั้งประเทศ ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลมาจากมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐในช่วงปี พ.ศ.2561-2562 โดยเฉพาะโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยตรง จึงทำให้รายได้ของผู้มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นจนสูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสรเสรีญ วงศ์ขุ่ม (2554) ที่ได้ทำการศึกษาการวางแผนและพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 10 พบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ทำให้จีดีพีเพิ่มขึ้น รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น การออมภายในประเทศเพิ่มขึ้น และประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนมีจำนวนลดลง และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุภเจตน์ จันทร์สาสน์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจนในระดับประเทศ โดยทำให้สัดส่วนคนจนของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสถานการณ์ความยากจนในประเทศมีแนวโน้มที่ลดลง แต่กลับพบว่า ยังมีประชากรบางกลุ่มที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง หรือกำลังติดอยู่ในกับดักของความยากจน โดยเฉพาะคนจนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัตตานี นราธิวาส กาฬสินธุ์ และตาก ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดต่อเนื่องกันมาหลายปี และมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง

ในส่วนของผลการศึกษาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2541-2562 ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทยในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้หรือค่าสัมประสิทธิ์จีนิ ในปี พ.ศ. 2562 ลดลงเหลือ 0.430 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสัดส่วนรายได้ของประชากรที่จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้กลับพบว่า ยังมีช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนเกิดขึ้นอยู่มาก โดยกลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 10 (กลุ่มที่รวยที่สุด) มีรายได้มากกว่ากลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 10 (กลุ่มที่จนที่สุด) คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 23.57 เท่า ในปี พ.ศ.2562 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ

ศุภเจตน์ จันทรสาส์น (2555) ที่ได้ทำการศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2531-2552 พบว่า ประเทศไทยยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เกิดขึ้นในระดับที่ค่อนข้างสูง และยิ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อานนท์ เทพสาเรง (2562) ที่ได้ทำการศึกษาการกระจายรายได้ในประเทศไทย กรณีศึกษาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทางรายได้ของครัวเรือนในช่วงปี พ.ศ.2552-2560 พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากอัตราการจ้างงานของแรงงานในท้องถิ่นหรือชนบทยังอยู่ในระดับที่ต่ำ ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการที่นายทุนส่วนใหญ่มีการกดราคาแรงงาน จึงส่งผลทำให้เกิดความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ โดยเฉพาะครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยในประเทศ

สำหรับผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของประเทศไทย พบว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง เนื่องจากการที่รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น จะเป็นตัวสะท้อนว่ารายได้ของคนภายในประเทศสูงขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจะทำให้รายได้ของกลุ่มคนเหล่านั้นสูงขึ้นและสูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศ จึงส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ ภาวสุทธิไพบูลย์ (2560) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้ จะทำให้ครัวเรือนยากจนลดโอกาสในการตกสู่ความยากจน สะท้อนให้เห็นว่า รายได้เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ประชาชนภายในประเทศหลุดพ้นจากความยากจน นอกจากนี้ ยังพบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความยากจน โดยหากประเทศมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้สัดส่วนคนจนลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สนิรัช แก้วมี และประพนธ์ศิริ ศิริคุณลักษณ์ (2550) ที่พบว่า ระดับการศึกษาจะส่งผลต่อความสามารถในการหารายได้ของครัวเรือน และจะทำให้ภาวะความยากจนลดลงในที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ระดับการศึกษามีผลทำให้ประชาชนในประเทศหลุดพ้นจากความยากจน

ในส่วนของผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย พบว่า หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของไทยเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ เอลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, โกสินทร์ เตชะนิยม, วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์, และวรพล พินิจ (2563: 78) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง จำนวน 18 ประเทศทั่วโลก ในช่วงปี ค.ศ.2009-2014 และแนวทางลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยตามหลักสากล พบว่า การที่ประเทศมีรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น ก็จะมีผลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น แม้ว่ารายได้ประชาชาติจะเป็นตัวสะท้อนที่สำคัญของระดับการพัฒนาเศรษฐกิจก็จริง แต่สำหรับประเทศที่มีรายได้ต่ำหรือมีรายได้ปานกลางนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจมักจะทำให้เกิดการพัฒนาที่บิดเบี้ยว กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่รวดเร็วอย่างก้าวกระโดด และจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้

ที่มากขึ้นผ่านกระบวนการผลิตที่ประเทศเหล่านั้นไม่สามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีได้ ซึ่งผลประโยชน์ต่างๆ มักจะไปตกอยู่ที่กลุ่มคนที่มีความร่ำรวยหรือมีทุนทางสังคมสูง อีกทั้ง กระบวนการดังกล่าวจะส่งผลทำให้แรงงานที่เคลื่อนย้ายมาจากภาคเกษตรจะไม่สามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีได้ และไม่สามารถยกระดับรายได้ของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า การเพิ่มรายจ่ายของรัฐบาล จะมีผลช่วยทำให้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ลดลง เนื่องจากว่ารายจ่ายของรัฐบาล ประกอบไปด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภค รายจ่ายเพื่อการลงทุน และรายจ่ายประเภทเงินโอน ซึ่งเป็นรายจ่ายที่มีขนาดใหญ่และก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ประชาชาติ การจ้างงาน และความกินดีอยู่ดีของประชาชน ดังนั้น หากรัฐบาลมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ และการลงทุนในโครงการต่างๆ รวมถึงรายจ่ายประเภทเงินโอนสำหรับกรณีเกิดเหตุการณ์เร่งด่วนบางประการ เช่น เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย เงินสงเคราะห์ และเงินเยียวยาต่างๆ เป็นต้น ก็จะมีผลทำให้เกิดการจ้างงาน และสร้างรายได้แก่ประชาชน ซึ่งอาจจะช่วยทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ลดลงหรือบรรเทาลงได้บ้าง สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ อธิพงษ์ นาครอด, รังสรรค์ อินทน์จันทน์, และรัชนิดา ไสยรส (2561: 76) ที่ได้ทำการศึกษานโยบายประชารัฐกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร พบว่า นโยบายประชารัฐของรัฐบาลมีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชุมพรโดยรวม โดยนโยบายประชารัฐของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นนโยบายที่ดูแลกลุ่มคนรากหญ้าโดยตรง เช่น การอัดฉีดเงินเข้าสู่กองทุนหมู่บ้าน และการส่งเสริมความเป็นอยู่ในระดับตำบล รวมถึงนโยบายที่สนับสนุนภาคธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดการผลิต และการจ้างงาน ได้ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การใช้จ่ายเงินของรัฐบาล โดยเฉพาะการอัดฉีดเงินเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า นอกจากจะทำให้รายได้ของกลุ่มคนรากหญ้าหรือกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นแล้ว ยังส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนท้องถิ่น และอาจช่วยลดหรือบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ให้ลดลงได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ภาครัฐควรเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหรือเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

2) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณทางด้านสวัสดิการต่างๆ ลงไปให้แก่คนจนในพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดที่มีปัญหาความยากจนเรื้อรัง หรือมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง เพื่อทำให้กลุ่มคนจนมีรายได้เพิ่มขึ้น และหลุดพ้นความยากจน

3) การเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร จะเป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของ

รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรนั้น ได้ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มากขึ้น เนื่องจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอาจไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ในขณะที่การเพิ่มรายจ่ายของรัฐบาล ซึ่งประกอบไปด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภค รายจ่ายเพื่อการลงทุน และรายจ่ายประเภทเงินโอน จะมีผลช่วยทำให้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ลดลง ดังนั้น รัฐบาลอาจจะต้องเพิ่มรายจ่ายเพื่อทำให้เกิดการสร้างงาน และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลอาจจะต้องเลือกกลุ่มในการใช้จ่ายให้ตรงจุด หรือพยายามสร้างแนวทางการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้รายได้ตกไปอยู่กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางในประเทศ

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) อาจจะทำการศึกษาในเรื่องของความยากจนและการกระจายรายได้ หรือความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของคนจน
- 2) อาจจะทำการศึกษาในเรื่องของความไม่เสมอภาคหรือความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สินอื่นๆ ในประเทศไทย เช่น ทรัพย์สินทางการเงิน บ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างที่เป็นที่อยู่อาศัย และที่ใช้ประกอบธุรกิจ

บรรณานุกรม

- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, โกสินทร์ เตชะนิยม, วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์ และวรพล พินิจ. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางและความเกี่ยวข้องของดัชนีชี้วัดธรรมาภิบาล: การสร้างแนวทางลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยตามหลักสากล. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(2), 12-21.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2561. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2564). คลังเปิดคัด “บัตรคนจน” รอบใหม่ 13.8 ล้านรายเดิม ต้องลงทะเบียน. สืบค้น 18 มีนาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-617100>
- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2563). ในวันที่ไม่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขความยากจนได้อย่างไร. สืบค้น 24 เมษายน 2564, จาก <https://thematter.co/thinkers/reduce-poverty-in-days-of-absence-of-economic-growth/124271>
- ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น. (2555). สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย. วารสารนักบริหาร, 32(1), 3-10.
- สถาบันวิจัยเพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2546). สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย. สืบค้น 31 มีนาคม 2564, จาก <http://www.tdri.or.th/poverty/report1.htm>
- สนิรัช แก้วมี และปวิณวดี ศิริสุภลักษณ์. (2550). ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 14(1), 17-29.
- สมชัย จิตสุชน. (2563). ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: เปลี่ยนวิกฤตโควิด-19 ให้เป็นโอกาส. วารสารรายงานที่ดีอาร์ไอ, 33(10), 1-16.
- สรเสรีญ วงษ์ชะอุ่ม. (2554). การวางแผนพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย. สืบค้น 11 มกราคม 2564, จาก <https://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/ด้านสังคม/รายได้รายจ่ายครัวเรือน/ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน.aspx>

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร. สืบค้น 14 มีนาคม 2564, จาก www.oae.go.th/view/1/ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตร/TH-TH
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). บัญชีประชาชาติ. สืบค้น 25 มีนาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=ni_page
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้น 18 เมษายน 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3518&fi
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). สถิติด้านความยากจนและการกระจายรายได้. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3518&filename=social
- อธิพงษ์ นาครอด, รังสรรค์ อินทน์จันทน์ และรัชนิดา ไสยรส. (2561). นโยบายประชารัฐกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 12(2), 68-82.
- อนันต์ ภาวสุทธิพิศุฐ. (2560). การเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทไทย กรณีศึกษา Townsend Thai Data (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: การสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อานนท์ เทพสาเรง. (2562). การศึกษาการกระจายรายได้ในประเทศไทย กรณีศึกษาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคทางรายได้ของครัวเรือน ปี พ.ศ.2552-2560. วารสารพัฒนาสังคม, 11(1), 41-58.
- World Bank. (2009). World Development Report 2008: Agriculture for Development, Washington D.C., The World Bank.
- Gujarati, Damodar. (2003). Basic Econometrics. 4th Edition. Mc Graw-Hill Book. Singapore.

ภาคผนวก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Estimate	Forecast	Stats	Resids
Dependent Variable: POV									
Method: Least Squares									
Date: 11/12/21 Time: 09:55									
Sample: 2549 2562									
Included observations: 14									
Variable		Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.				
C		378.5380	42.95558	8.812313	0.0000				
LOG(INC)		-23.40721	2.309635	-10.13459	0.0000				
LOG(EDU)		-6.133898	3.524097	-1.740559	0.1096				
R-squared		0.931599	Mean dependent var		13.12643				
Adjusted R-squared		0.919163	S.D. dependent var		5.297992				
S.E. of regression		1.506319	Akaike info criterion		3.844624				
Sum squared resid		24.95897	Schwarz criterion		3.981565				
Log likelihood		-23.91237	Hannan-Quinn criter.		3.831948				
F-statistic		74.90850	Durbin-Watson stat		2.737183				
Prob(F-statistic)		0.000000							

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรม Eviews

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Estimate	Forecast	Stats	Resids	
Dependent Variable: LOG(INEQ)										
Method: Least Squares										
Date: 11/12/21 Time: 10:11										
Sample: 1 12										
Included observations: 12										
Variable		Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.					
C		1.846230	0.627577	2.941838	0.0164					
LOG(INCO)		0.202421	0.139699	1.548987	0.1013					
LOG(GOVE)		-0.303479	0.126466	-2.399698	0.0399					
R-squared		0.837791	Mean dependent var		-0.727065					
Adjusted R-squared		0.801745	S.D. dependent var		0.061986					
S.E. of regression		0.027600	Akaike info criterion		-4.129714					
Sum squared resid		0.006856	Schwarz criterion		-4.008488					
Log likelihood		27.77829	Hannan-Quinn criter.		-4.174597					
F-statistic		23.24206	Durbin-Watson stat		1.806429					
Prob(F-statistic)		0.000279								

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรม Eviews

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการ

1. ชื่อ – นามสกุล นายสุพิชชา โชติกำจร
Mr.Supitcha chotikhamjorn
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1559900036909
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
โทรศัพท์ : 0810258835
email : supitcha.chot@pcru.ac.th
5. ประวัติการศึกษา
(กำลังศึกษาต่อ) ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยนเรศวร
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เศรษฐศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
คณิตศาสตร์ สถิติ และสถิติเพื่อการวิจัย